

Rehuvalvonnan raportti 2016

Evira/ 2236/0411/2017

Eviran raportti
Hyväksymispäivä 13.4.2017

Rehu- ja lannoitevalvontayksikkö

Hyväksyjä Arja Kaiponen

Esittelijä Sinikka Marmo

Lisätietoja

Sisällysluettelo

1 ARVIO VALVONNAN VAIKUTTAVUUDEN TOTEUTUMISESTA.....	4
2 VALVONTASUUNNITELMAN TOTEUTUMINEN.....	4
3 TOIMINNAN JA TUOTTEIDEN SÄÄNNÖSTENMUKAISUUS	12
3.1 <i>Todetut puutteet ja niiden yleisyys</i>	12
3.2 <i>Puutteiden analyysi</i>	20
4 AUDITOINNIT JA MUU SAATU PALAUTE.....	22
5 ENNALTAEHKÄISEVÄT JA KORJAAVAT TOIMENPITEET	24
5.1 <i>Toimijoiden säädöstuntemuksen varmistaminen</i>	24
5.2. <i>Toimijoille annetut seuraamukset ja puutteiden korjaamistoimenpiteiden varmistaminen....</i>	25
5.3 <i>Valvontajärjestelmään liittyvät korjaavat toimenpiteet</i>	27
6 VALVONNAN RESURSSIT	28
7 MUUTOKSET SEURAAVAN VUODEN VALVONTAAN	28

1 ARVIO VALVONNAN VAIKUTTAVUUDEN TOTEUTUMISESTA

Rehuvalvonnan strategisena vaikuttavuustavoitteena on varmistaa, että markkinoille saatettujen rehujen koostumus vastaa tuotteista annettuja tietoja ja että ne ovat hyvälaatuisia, turvallisia ja käyttötarkoitukseensa sopivia. Rehuja valvotaan kaikissa rehujen tuotanto-, valmistus- ja jakeluvaiheissa. Tavoitteena on varmistaa, että vaatimukset täyttävien tarkastuskohteiden osuus on 99 % ja että salmonellaa ei esiinny markkinoille saatetussa elintarviketuotantoeläinten rehuissa. Nämä tavoitteet saavutettiin toimintavuonna.

Rehunäytteiden valvontatulosten perusteella arvioiden Suomessa valmistetut ja markkinoille saatetut rehut täyttävät edelleen suurelta osin rehulainsäädännössä rehujen turvallisuudelle ja laadulle asetetut vaatimukset. Vähittäismyynnissä olevissa tuontirehuissa on edelleen todettu puutteellisia pakkausmerkintöjä. Lisääntyneitä rehujen nettikauppaa ei ole valvottu systemaattisesti. Salmonellaa todettiin rehujen tuontierissä toimintavuonna tavanomaista enemmän. Rehuperäisiä eläinten salmonellatartuntoja tai elintarvikkeiden saastumisia ei todettu.

Tarkastusten perusteella rehualan toimijat noudattavat pääsääntöisesti hyvin rehulainsäädännön vaatimuksia. Myös toimijoiden omavalvontaan liittyvät HACCP-järjestelmät ovat enimmäkseen hyvin toimivia. Kaikki irtorehun kuljettajat eivät ole noudattaneet lakisäateistä salmonellanäytteenottovelvoitetta. Puutteita salmonellanäytteenotossa on todettu myös rahtisekoittajilla ja joillakin pienehköillä valmistajilla.

Kokkidiostaatteja ja lääkeaineita sisältävien rehujen tuotannossa voi tapahtua väistämättömiä teknologisia jäämien siirtymiä seuraaviin rehujen valmistuseriin. Jäämien siirtymät sekä muut rehuissa kielletyt yhdisteet on huomioitu elintarviketuotantoeläinten rehuja valmistavien rehutehtaiden valvonnassa. Vakavia puutteita ei havaittu.

Alkutuotannon toimijoiden valvonnassa havaittiin toimintavuonna vähemmän puutteita kuin edellisinä vuosina. Havaitut laiminlyönnit liittyivät edelleen pääasiassa kirjanpitoon. Näiden tilojen osuus kaikista valvotuista maatiloista oli kuitenkin edellisten vuosien tapaan pieni.

2 VALVONTASUUNNITELMAN TOTEUTUMINEN

Rehuvalvonta kattaa koko toimintaketjun eli rehun alkutuotannosta valmistuksen, tuonnin, viennin, markkinoille saattamisen, varastoinnin ja kuljetuksen kautta käyttöön maatiloille asti. Valvonnalla varmistetaan myös rehujen merkintöjen ja jäljitettävyyden toteutuminen ketjun kaikissa vaiheissa.

Rehualan alkutuotannon toimijoiden valvonta (tilavalvonta)

Maatiloilla tapahtuva rehujen valvonta on samalla sekä substanssilainsäädännön että täydentävien ehtojen valvontaa tukia hakeneilla maatiloilla. Maatilat valittiin valvontaan satunnaisotantojen ja kohdennettujen otantojen perusteella. Evira määritteli perusteet, joilla tilat valittiin otannoille, ja Maanmittauslaitos valitsi määrittelyn perusteella tilat satunnaisesti otannoille. Eläintilojen kohdennetussa otannassa huomioitiin tilan tuotantosuunta ja potentiaalinen kalajauhon käyttö (erikoistuneet siipikarja- ja sikatilat, sekatilat), aiemmat valvontatulokset sekä tilan koko. Kasvinviljelytilojen kohdennetussa otannassa huomioitiin rehukasvien viljely.

ELY-keskukset valvoivat yhteensä 535 tilaa, joista 357 oli kasvinviljely- ja 178 eläintuotantotilaa (Taulukko 1). Otantoihin mukaan tulleita rehualan toiminnan lopettaneita tiloja ei valvottu eikä täydentävien ehtojen valvontaa tehty tiloilla, jotka eivät hakeneet maataloustukia. ELY-keskusten tarkastajat valvoivat tilat Eviran laatiman suunnitelman

ja ohjeistuksen mukaisesti. Tavoitteena oli valvoa vähintään 1 % tukia hakeneista maataloista, mikä toteutui.

Kuten aikaisempinakin vuosina valtaosalla valvotuista eläintuotantotiloista oli märehtijöitä (74 %), mutta ELY-keskukset valvoivat myös sekataloja, joilla oli sekä märehtijöitä että sikoja tai siipikarjaa (7 %), sikataloja (12 %) ja siipikarjataloja (3 %). Tiloilta otettiin yhteensä 168 rehunäytettä, joista 39 oli tilaseoksia, 41 teollisia rehuseoksia, 64 viljoja tai valkuaisrehuja ja 17 nurmirehujä. Lisäksi näytteistä viisi oli rahtiseoksia ja kaksi kivennäisrehuseoksia. Näytteitä pyritään ottamaan ensisijaisesti tilaseoksista ja niiden raaka-aineista TSE-tautien (esim. hullun lehmän tauti) takia kiellettyjen eläinvalkuaisen käytön valvomiseksi.

Taulukko 1. Valvottujen maatilojen ja kielletyn eläinvalkuaisen tutkimiseksi otettujen rehunäytteiden määrä v. 2016.

	Tavoite	Toteutuma	Toteutunut %
näytteet	181	168	93
tilat	546	535	98

Eläintiloilla valvottiin käsitellyn eläinvalkuaisen varastointia ja rehukäyttöä sekä rekisteröitymistä edellyttävien maitotuotteiden rehukäyttöä eläintautien ehkäisemiseksi. Käsiteltyä eläinvalkuaista (esimerkiksi kalajauhoa) tai sitä sisältävää täydennysrehua käyttävän alkutuotannon toimijan tulee olla joko Eviran hyväksymä tai rekisteröimä. Hyväksyntä edellyttää tarkastuskäyntiä tilalla. Toimintavuonna ei rekisteröity eikä hyväksyntä yhtään tilaa. Tarkastajat katsoivat myös rehuvarastojen tunnisteiden merkinnät sekä kirjasivat rehuvarastoalueella havaitut tuhoeläimet ja jäljet sekä käytetyn tuhoeläintorjunnan.

Sekä eläin- että kasvinviljelytiloilla tarkastettiin rehujen varastointi ja jäljitettävyyden rehu- kirjanpidon sekä biosidien (haitallisten eliöiden torjunta-aineet) ja kasvinsuojeluaineiden käyttökirjanpidon avulla. Lisäksi tarkastettiin, että rehut oli hankittu rekisteröityneiltä toimijoilta ja että rehualan alkutuotannon toimijan rekisteröitymisvaatimuksia oli noudatettu. Rekisteröityjä rehualan alkutuotannon toimijoita oli Eviran rekisterissä 1.1.2017 yhteensä 63 463 eli 28 vähemmän kuin vuotta aikaisemmin. Rehualan alkutuotannon toimijoiden rekisteröinti-ilmoituksia tuli vuoden aikana edelleen runsaasti eli yhteensä 1185 kpl, joista uusia rekisteröintejä oli 586 kpl (v. 2015/1015, v. 2014/1958 kpl, 2013/596).

Rehualan alkutuotannon toimijoiden valvonnan lisäksi Eviran valtuuttamat tarkastajat ottivat kahdelta eläintilalta rehunäytteitä tiloilla todetun salmonellatartunnan lähteen selvittämiseksi. ELY-keskusten tarkastajat ottivat maatiloilta myös 59 säilörehunäytettä kansallista seleenin seurantaan varten, jossa yhtenä osana selvitetään lannoitteisiin ja säilörehun esiseoksiin lisätyn seleenin vaikutusta säilörehujen seleenipitoisuuksiin ja siten vaikutusta eläimistä saatavien elintarvikkeiden seleenipitoisuuteen.

Rehualan toimijoiden valvonta

Evira valvoo rehualan toimijoita tarkastuskäynnin riskin kokonaisarviointiin perustuvan suunnitelman mukaisesti. Riskipisteytys on toteutettu Elmo -järjestelmässä. Riskipisteytyksen lähtötietoja ovat tuotantomäärät rehutyyppittäin, kalajauhon käyttö valmistuksessa, lääkerehujen valmistus, maitopohjaisten sivutuotteiden valmistus ja jakelu, rehuhygieniasetuksen mukainen hyväksyntä, edellisestä tarkastuksesta kulunut aika ja todetut puutteet sekä hyväksyntähakemukset. Tarkastettavien toimijoiden valinnassa on huomioitu ilmoitukset omavalvonnan salmonellalöydöksistä.

Rehutehtaiden tarkastuksissa kiinnitettiin erityistä huomiota HACCP-järjestelmiin, laadunvarmistusnäytteenottoon salmonellan ja muiden haitallisten aineiden toteutukseksi,

tuholaistorjuntaan sekä poikkeustilanteisiin varautumiseen. Laitostarkastusten yhteydessä tarkastettiin myös kokkidiostaatti- ja lääkejäämien hallintaa sekä muuntogeenisten ja tavanomaisen rehujen erillään pitoa ja kalajauhollisten rehujen erillään pitämistä märehtijän rehuista.

Taulukossa 2 esitetään rehualan toimijoiden eri sektoreille suunnitellut ja toteutuneet tarkastukset. Toimintojen mukaan raportoidut tarkastukset menevät osittain päällekkäin. Esimerkiksi joidenkin rehujen valmistajien tarkastusten yhteydessä katsottiin myös hyväksynnän alainen rehun lisäaineiden maahantuonti. Taulukossa mainittujen hyväksytyjen maahantuojien ja välittäjien lisäksi tarkastettiin kolme toimijaa, jotka harjoittavat rehujen maahantuontia, sisämarkkinatuontia tai välitystä. Kaikista tarkastuksista yhdeksän kohdistui aikaisemmin tarkastamattomiin toimijoihin.

Rehuhygienia-asetuksen mukaisia tarkastuksia suunniteltiin tehtävän 70 hyväksyntätarkastukset mukaan lukien. Tarkastuksia kohdistettiin niihin rehualan toimijoihin, joilla on toimintona rehujen valmistus, varastointi, maahantuonti/välitys, vienti tai jotka ovat hyväksytyjä kuljetusliikkeitä. Tarkastuksia tehtiin yhteensä 58, joten toteutuma oli 83 %. Joitakin suunniteltuja tarkastuksia peruuntui sen vuoksi, että toimijat eivät olleet tehneet asianmukaisia muutos- ja lopetusilmoituksia, eivätkä asiakasrekisterin tiedot siten olleet ajan tasalla. Tarkastuksista neljä oli rehuhygienia-asetuksen mukaisia hyväksyntätarkastuksia. Lisäksi myönnettiin yksi hyväksyntä ilman tarkastuskäyntiä ja tehtiin yksi hyväksynnän siirtopäätös. TSE-asetukseen perustuvia hyväksyntätarkastuksia oli kaksi, joista toinen koski kalajauhon käyttöä ja toinen käsitellyn eläinvalkuaisen käyttöä kalojen rehussa. Poikkeuslupia lakisääteisestä kuumennusvelvoitteesta ei toimintavuonna haettu.

Rehuseosten valmistajia tarkastettiin 19, joista kaksi oli rahtisekoittajia ja yksi rehuosuuskunta. Molemmat elintarviketuotantoeläinten lääkerehujä valmistavat toimijat tarkastettiin. Yksi uusi lääkerehujen valmistaja hyväksyttiin. Rehuaineiden valmistajia tarkastettiin 27. Näistä kolme oli maitoalan laitoksia. Rehun lisäaineiden valmistajia tarkastettiin neljä. Edellisistä vuosista poiketen rehualan toimijoille ei lähetetty erillisiä kehoituksia sellaisten edellytettujen toimenpiteiden raportoinnista, joiden määräaika oli ylittynyt, vaan puutteiden korjaaminen pyrittiin tarkastamaan uudella tarkastuskäynnillä. Kaksi rehuaineen valmistajaa tarkastettiin, koska omavalvonnassa oli rehussa tai ympäristönäytteessä todettu salmonellaa.

Venäjälle tai Euraasian talousliiton maihin liittyviä rehujen vientitarkastuksia tehtiin kaksitoista. Venäjän/Euraasian vientivalvontajärjestelmään kuuluvista elintarviketuotantoeläimille rehua valmistavista laitoksista tarkastettiin vientivaatimusten osalta kaikki yksitoista. Vuoden loppupuolella vientivalvontajärjestelmään liittyi kalajauhoa valmistava tehdas. Sitä ei tarkastettu vientivaatimusten osalta, mutta se tarkastettiin rehuhygienia-asetuksen ja sivutuotelainsäädännön vaatimusten osalta. Lisäksi tarkastettiin vientivaatimuksia yhden yrityksen toimistolla, jossa rehutehtaiden vientiasiakirjoja säilytetään.

Valtuutetut tarkastajat tarkastivat 15 rehualan toimijaa, mikä oli suunniteltua vähemmän. Valtuutetut tarkastajat tarkastivat kaksi rehuhygienia-asetuksen mukaan hyväksytyä kuljetusliikettä.

Irtorehun kuljetuskaluston tarkastukset tehtiin näytteenoton yhteydessä rehutehtailla. Valtuutetut tarkastajat tekivät tarkastukset pistokokeina ja suuntasivat ne mahdollisimman tasapuolisesti eri kuljetusliikkeiden kalustoon. Toteutuneiden tarkastusten määrä ja näytteenotto kuljetuskalustosta jäivät hiukan alle tavoitteen.

Vuoden 2016 lopussa luomurehujen valvontajärjestelmässä oli 47 hyväksyttyä toimijaa. Alkutarkastuksia tehtiin kahdelle uudelle toimijalle ja lisäksi tehtiin kaksi ylimääräistä tarkastusta. Yksi toimija erosi valvontajärjestelmästä.

Eläimistä saatavia sivutuotteita käsittelevien rehualan toimijoiden valvonta

Evira valvoo eläimistä saatavia, rehuksi käytettäviä sivutuotteita luokan 2 ja 3 käsittelylaitosten, lemmikkieläinten ruokia valmistavien laitosten ja turkiseläimille rehua valmistavien laitosten (keräyskeskukset, rehusekoittamot) osalta. Luokan 2 laitoksiin kuuluvat myös turkiseläinruhoja käsittelevät laitokset. Luokan 2 ja 3 käsittelylaitoksilta sekä lemmikkieläinten ruokia valmistavilta laitoksilta edellytetään hyväksyntää, keräyskeskuksilta ja rehusekoittamoilta rekisteröintiä. Varastot ja kuljettajat rekisteröidään lähtökohtaisesti ainoastaan rehualan toimijoiksi. Evira valvoo myös niitä.

Toimijoiden tarkastukset toteutuivat pääosin suunnitelman mukaisesti (taulukko 2). Yhdellä lemmikkieläinten ruokia valmistavalla laitoksella ei suunnitelmista huolimatta aloitettukaan vientiä, joten tämä suunniteltu vuositarkastus jätettiin tekemättä. Toisaalta valvontasuunnitelman ulkopuolelta tarkastettiin yhden lemmikkiruokalaitoksen uudet tilat ja samalla koko muukin toiminta. Vuosisuunnitelman lisäksi tehtiin hyväksymistarkastukset, joita oli yksi käsittelylaitos ja kolme lemmikkieläinten ruokia valmistavaa laitosta. Tarkemmat tiedot eläimistä saatavien sivutuotteiden valvonnasta ovat kyseessä olevan sektorin raportissa.

Taulukko 2. Rehualan toimijat eri sektoreilla; suunnitellut ja suoritettut Eviran tarkastukset vuonna 2016.

tarkastuskohde/toiminta	toimijoiden määrä	tarkastukset suunnitelma	tarkastukset toteuma	%
Rehujen (rehuaineet, rehuseokset, lisäaineet, esiseokset) valmistus	506	49	43	88
Varastointi päätoimintona	87	9	6	67
Elintarviketuotantoeläinten rehujen vähittäiskauppa (ELYjen suorittamat tarkastukset)	572	30	31	103
tarkastuskohde/toimija				
Euraasian talousliiton vientivalvontajärjestelmään kuuluvat laitokset	11	11	11	100
Hyväksytyt rehun lisäaineiden maahantuojat ja/ tai välittäjät	37	14	13	93
Kuljetusliikkeet, joiden toiminta edellyttää hyväksyntää	41	5	2	40
Kuljetuskalusto (valtuutettujen tarkastajien suorittamat tarkastukset) (toimijoiden määrä = rekisteröityneiden kuljetusliikkeiden määrä)	676	60* 10**	43 5	72 50
Maitoalan laitokset	37	5	3	60
Turkiseläimille rehua valmistavat rehusekoittamot	12	7	7	100
Keräyskeskukset, teurastamojen yhteydessä *** Keräyskeskukset, erilliset****	15 4	3	3	100
Käsittelylaitokset (luokan 2 ja 3 rehulaitokset)	12	7	7	100
Lemmikkieläinten ruokia valmistavat laitokset	33	7	6	86
Yhteensä	2043	217	180	83

* irtorehuihin kohdistuvat tarkastukset

** eläimistä saatavien sivutuotteiden kuljetuksiin kohdistuvat tarkastukset

*** Eviran tarkastuseläinlääkäreiden valvonnassa, valvonta raportoidaan Oiva-raportointina, ks. sivutuotevalvonnan raportti

**** kunnaneläinlääkäreiden valvonnassa, ks. sivutuotevalvonnan raportti

Tuotevalvonta (kotimainen valmistus, tuonti, vähittäismyynti, käyttö)

Eviran valtuuttamat tarkastajat ja ELY-keskusten tarkastajat ottavat näytteitä rehujen tuotevalvonnassa. Näytteenotossa huomioidaan rehujen riskiperusteisuus ja kattavuus (eri rehutyypit, eläinlajit ja eläimen kasvuvaiheet) sekä toimijoiden yhdenvertainen kohdeltu (tuotannon vaatavuus, tuotevalikoima, tuotantomäärä ja valvontahistoria). Tarkastaja valitsee rehuerän näytteenoton kohteeksi Eviran antaman suunnitelman ja ohjeistuksen mukaisesti satunnaisesti tai kohdennetusti. Viranomaisnäytteenoton ohjeistuksessa ja analyysien määrittelyssä huomioidaan erityyppisiin rehuihin liittyvät riskitekijät, haitallisten ja kiellettyjen aineiden mahdollinen siirtyminen eläimistä saataviin elintarvikkeisiin sekä eläinlajien mahdolliset herkkyudet eri aineille. Vuosisuunnitelman lisäksi valvontaa ohjaavat valvontakohteen valvontahistoria (laitosvalvonnan havainnot ja tuotevalvonnan tulokset) ja siinä havaitut mahdolliset poikkeamat, epäilyt ja reklamaatiot sekä RASFF-järjestelmästä saadut tiedot rehuihin liittyvistä vaaroista. Evira määrittelee viranomaisnäytteestä tehtävät analyysit riskiperusteisesti. Analyysien määrittelyssä pääpaino on rehujen haitallisissa ja kiellettyjen aineissa. Viranomaisanalyysin varmennetaan lisäksi eläinten terveyden ja hyvinvoinnin sekä tuotannon kannalta keskeisten ravintoaineiden pitoisuustasoja.

Evira laatii vuosittain *kotimaisille rehujen valmistajille* näytteenottosuunnitelmat, jotka perustuvat toimijakohtaiseen riskiluokitukseen. Riskiluokituksen painopisteet ovat eri rehutyypien/rehujen valmistus: rehuaineet, kivennäisrehuaineet, täysrehut, täydennysrehut, rehun lisäaineet (edellyttävät rekisteröintiä / hyväksyntää) sekä muut hyväksyntää vaativat kuten kokkidiostaattirehut, lääkerehut ja esiseokset. Lisäksi valvontakohteesta huomioidaan erityisen riskialttiiden rehujen sekä tavanomaisen / geenimuunnellun rehun, kalajauhon tai muiden eläimistä saatavien sivutuotteiden valmistus ja/tai käyttö sekä valmistettujen rehujen tuotantomäärät ja eri rehujen (tuotteiden) määrät. Valvontavuoden aikana näytteenoton määrää ja kohdentamista voidaan tarpeen mukaan muuttaa. Rehunäytteiden lisäksi valvontakohteesta voidaan ottaa tuotantoympäristönäytteitä. Näytteenottoon liittyvät tarkastukset tehdään ennalta ilmoittamatta.

Toimintavuonna kotimaisten elintarviketuotantoeläinten rehujen *valmistuksen* valvonnan näytteenottoa oli tehostettua viidessä valvontakohteessa. Tehostuksen perusteita ovat esimerkiksi omavalvonnassa todetut salmonellalöydökset, kokkidiostaattien jäämien hallinnassa / vakuudellisten pitoisuuksien tasoissa todetut puutteet sekä suuren tuotantomäärän omaavat uudet toimijat.

Maahantuoduista, erityisen riskialttiista kasviperäisistä rehuaine-eristä otettiin erillisen suunnitelman mukaisesti viranomaisnäytteet salmonellatutkimuksia varten rehuerän saapuessa Suomeen. *Sisämarkkinoilta tulleita*, salmonellan suhteen riskialttiita kasviperäisiä rehuaineita rehualan toimijat tutkivat itse omavalvontasuunnitelmiansa mukaisesti. Lisäksi Suomeen tulleista kalajauhoeristä, jotka käytettiin elintarviketuotantoeläimien rehuksi, otettiin viranomaisnäytteet kiellettyjen eläinproteiinien tutkimista varten.

Tiettyjen, muiden kuin eläinperäisten rehujen ja elintarvikkeiden tuonnin tehostetusta virallisesta valvonnasta annetun asetuksen (EY) N:o 669/2009 mukaisia rehuja tai ns. EU:n suojapäätösten piiriin kuuluvia rehuja valvotaan maahantuonnin yhteydessä kyseisten säädösten mukaisesti. Säädöksissä oleviin ryhmiin kuuluvia rehuja tuodaan Suomeen vähän. Toimintavuonna tuotiin kaksi rehuerää Brasiliasta ja yksi rehuerä Japanista. Muilta osin rehujen maahantuonnin valvonta oli pistokoeluonteista.

Markkinavalvonnassa näytteenotto toteutui suunnitellusti eli näytteenottoa kohdistettiin erityisesti niihin rehuihin, joihin ei kohdistu muuta näytteenottoa (mm. sisämarkkinoilta tuotavat lemmikkieläinten rehut, tuotantoeläinten valmiit rehuseokset). Teemaluonteisesti kartoitettiin markkinoilla olevia luomurehuja. Laadun lisäksi valvottiin pakkausmerkintöjä, kaupanpitoa ja mainontaa.

Rehujen muuntogeenisyyden (gm) valvonnassa otettiin suunnitelman mukaisesti yhteensä 22 näytettä (tavoite oli 15 kpl). Näytteenotto kohdistettiin rehuseoksiin, joissa käytettiin potentiaalisia gm-rehuaineita, esim. soijaa tai maissia. Viranomaisvalvonnassa pyrittiin varmentamaan muuntogeenisten rehujen erillään pitoa, joten näytteenottoa kohdennettiin erityisesti sellaisiin rehutehtaisiin, joissa valmistetaan sekä tavanomaisia, luomu- että muuntogeenisiä rehuja. Näytteistä 18 oli otettu rehutehtailta kotimaisen valmistuksen yhteydessä, yksi tuonnista erän saapumisen yhteydessä ja kolme markkinavalvontakäynneillä kauppaalikkeista. Kotimaisesta valmistuksesta otetuista näytteistä kolme otettiin luomurehuista tai luomutuotantoon soveltuvista rehuista.

Luomurehuja valvotaan osana tila- ja markkinavalvontaa ja kotimaisen valmistuksen valvontaa. Luomurehuista otettiin viranomaisnäytteitä yhteensä 23 kpl. Luomurehuista analysoitiin rehujen haitallisia ja kiellettyjä aineita, kuten kielletyn eläinperäisen aineksen esiintymistä, kasvinsuojeluaine- ja lääkkeitä, muuntogeenisiä aineksia, mykotoksiineja ja raskasmetalleja.

Rehujen viranomaisvalvonnan näytteenottomäärät valvontalinjoittain toteutuivat pääosin suunnitelman mukaisesti (Taulukko 3). Kokonaisnäytemäärä (4165 näytettä) oli jonkin verran pienempi kuin edellisenä vuonna (4702). Näytemäärän pieneminen johtui pääasiassa vähentyneestä viranomaisnäytteenoton tarpeesta erityisen riskialttiiden rehujen maahantuonnin salmonellavalvonnassa sekä kotimaisessa valmistuksessa. Maahantuonnissa tuotujen rehuerien määrä on suorassa suhteessa tarvittavaan viranomaisnäytteenottoon. Rehujen näytteenoton tarvetta kotimaisessa valmistuksessa vähensi käytössä olevien multimenetelmien tehokas hyödyntäminen rehujen riskiperusteisessa analyysien määrittelyssä. Toteutuneiden näytteiden kokonaismäärää alensi myös se, että kaikki näytteet eivät valmistuneet valvontavuoden aikana.

Valmistuksen valvonnassa eläimistä saatavia sivutuotteita rehukäyttöön käsitteleviltä toimijoilta otettiin vuonna 2016 yhteensä 71 rehunäytettä 38 eri toimijalta. Näistä 35 näytettä oli raakapakasteita lemmikeille ja 31 näytettä turkiseläimille tarkoitettuja rehuaineita tai seoksia.

Taulukko 3. Vuoden 2016 rehujen viranomaisvalvonnan näytemäärät valvontalinjoittain vs. suunnitelma ja toteutuma.

Valvontalinja	Suunniteltu näytemäärä	Toteutunut näytemäärä	Näytteenoton toteutuma (%)
Maahantuonti	2849	2849 ¹⁾	100
Sisämarkkinakauppa	212	212 ¹⁾	100
Markkinavalvonta	310	290 ²⁾	94
Kotimainen valmistus	660	646	98
- Rehunäytteet		636 ³⁾	
- Rehuympäristönäytteet		11 ⁴⁾	
Alkutuotannon valvonta	181	168 ⁵⁾	93
Viranomaisnäytteet yhteensä	4212	4165 ⁶⁾	99

- 1) Määräytyy toteutuneiden tuontierien mukaisesti (suunniteltu = toteutunut)
- 2) Sisältää tiloilta otetut seleeniseurannan säilörehunäytteet (suunniteltu 60, toteutunut 59).
- 3) Sisältää 71 näytettä lemmikkieläinten ja turkiseläinten rehuaineista tai -seoksista.
- 4) Tässä on esitetty valmistuksen valvonnan rehuympäristönäytteiden ja kuljetustarkastusten yhteydessä otettujen kuljetustarkastusnäytteiden lukumäärä yhteensä.
- 5) Näytemäärään vaikuttavat eläintuotannon lopettaneiden tilojen lukumäärä, valvonnan laajennuksen kautta näytteenottoon tulleet tilat ja salmonellatartuntatilat, joille kunnaneläinlääkäri on pyytänyt rehunäytteenottoa salmonellatartunnan lähteen selvittämiseksi.
- 6) Toteutuneet näytemäärät on tässä taulukossa esitetty vuoden 2016 aikana valmistuneiden valvontatulosten mukaisesti. Osa vuonna 2016 eri valvontalinjoilta otetuista viranomaisnäytteistä ei valmistunut ko. valvontavuoden aikana.

Rehujen viranomaisvalvonnan analyysien kokonaismäärä vastasi pääosin tehtyä suunnitelmaa. Rehujen virallisessa valvonnassa otetuista näytteistä tehtiin yhteensä 10958 analyysia, mikä oli 112 % suunnitellusta (Taulukko 4). Toteutuneiden analyysien yhteismäärä suureni verrattuna edelliseen vuoteen (10882).

Haitallisten ja kiellettyjen aineiden analyysit toteutuivat keskimäärin 116 %:sesti suunnitellusta ja niiden osuus kaikista viranomaisanalyyseista oli 81 %. Kemiallisten ja mikroskooppisten analyysien osuus kaikista toteutuneista analyyseista oli 65 %, salmonella-analyysien osuus vastaavasti 31 % ja muiden mikrobiologisten analyysien (mm. enterobakteerit, klostridit salmonella pois lukien) osuus oli 3,1 %. Salmonellaa analysoitiin pääasiassa rehuaineista tuonnin yhteydessä. Rehuaineiden salmonella-analyysien osuus kaikista tehdyistä salmonella-analyyseista oli v. 2016 92,5 % (v. 2015/ 91,5 %; 2014/ 90,9 %; 2013/ 87,2 %; 2012/ 93,9 %)(Taulukko 4).

Valvontavuonna tehtiin haitallisten ja kiellettyjen analyysien lisäksi yhteensä 2064 kemiallista ravitsemuksellista analyysiä ravitsemuksellisen koostumuksen ja rehun lisäaineiden pitoisuuksien tarkastamiseksi suhteessa rehun pakkausmerkinnöissä annettuihin arvoihin (Taulukko 4). Ravitsemuksellisten analyysien määrä pieneni edellisen vuoden tasosta, kun näytteenottoa tehostettiin, analyysien määrittelyssä painotettiin haitallisten ja kiellettyjen aineiden analysointia ja näytteiden analysoinnissa oli käytössä useita eri multimenetelmiä.

Taulukko 4. Rehujen haitallisten ja kiellettyjen aineiden, kokkidiostaattien ja lääkerahujen tehoaineiden sekä ravitsemuksellisten analyysien määrät vuonna 2016. Näytteiden lukumäärä on esitetty taulukossa suluisissa.

Analyyysi	Suunniteltu analyysien (näytteiden) lukumäärä yhteensä	Toteutunut; rehuaineet	Toteutunut; rehu-seokset	Toteutunut; rehun lisäaineet, esiseokset	Toteutunut analyysien lukumäärä yhteensä	Toteutunut (%)
Salmonella ¹⁾	3450	3191	259		3450	100 ¹⁾
Muut mikro-organismit ²⁾	300 (150)	261	79		340	113
Mikroskopointi/lihaluujauho	280	104	175		279	100
Mikroskopointi/kalajauho	170	52	114		166	98
Mikroskopoinnit yhteensä ³⁾	450 (360)	156	289		445	99
Kasviperaiset epäpuhtaudet, aitous ja tuholaiset ⁴⁾	100 (55)	74	15	-	89	100 ⁴⁾
Mykotoksiinit ⁵⁾	520 (40)	157 (14)	378 (33)	-	535 (47)	118
Kadmium		11	60	9	80	
Lyijy		11	60	9	80	
Elohopea		6	46	9	61	
Arseeni		11	60	10	81	
Kromi		11	60	10	81	
Nikkeli		11	60	9	80	
Raskasmetallit yhteensä	360 (60)	61 (11)	346 (63)	56 (10)	463	140
Melamiini	5	-	6	-	6	120
Dioksiinit, dioksiinien kaltaiset PCB-yhdisteet ja muut kuin dioksiinien kaltaiset PCB-yhdisteet ⁶⁾	20 (5)	8 (2)	-	12 (3)	20 (5)	100

Taulukko jatkuu

Analyysi	Suunniteltu analyysien (näytteiden) lukumäärä yhteensä	Toteutunut; rehuaineet	Toteutunut; rehu-seokset	Toteutunut; rehun lisäaineet, esiseokset	Toteutunut analyysien lukumäärä yhteensä	Toteutunut (%)
Kasvinsuojeluaineet ⁷⁾	890 (10)	259 (3)	854 (10)	-	1113 (13)	130
Kokkidiostaatit, lääkeaineet, kielletyt antibiootit ja muut yhdisteet jääminä ⁸⁾	1750 (50)	-	2020 (59)	34 (1)	2054 (60)	120
Kokkidiostaattien pitoisuuksien rehun lisäaineina	10 (10)	-	17 (17)		17 (17)	170
Lääkerehujen tehoaineet	5 (5)	-	3	-	3	60
Muuntogeenisyyden analysointi ⁹⁾	135 (15)	9 (1)	350 (21)	-	359 (22)	147 ⁹⁾
Haitallisten ja kiellettyjen aineiden analyysit yhteensä	7695	4176	4616	102	8894	116 %
Rehujen ravitsemukselliset analyysit yhteensä	2064	196	1839	29	2064	100 %
Rehujen valvonta-analyysit yhteensä	9759	4372	6455	131	10958	112 %

- 1) Suunniteltujen analyysien yhteismäärä määräytyy pääosin rehualan toimijoiden toteutuneiden tuontierien lukumäärän mukaisesti (suunniteltu = toteutunut).
- 2) Kohteena ovat pääosin muut kuin elintarviketuotantoeläinten rehut; rehut turkis- ja lemmikkieläimille.
- 3) Kohteena ovat elintarviketuotantoeläinten rehuseokset (märehtijäin ja ei-märehtijäin rehut) ja näiden rehujen valmistukseen käytettäviä rehuaineita sekä tuonnissa kalajauho.
- 4) Analyysit määritellään näytteille sekä pistokoelunonteisesti että epäilyn perusteella. Samasta näytteistä voidaan tehdä yksi tai useampi analyysiryhmään kuuluva analyysi. Toteutuneiden analyysien yhteismäärä vaihtelee näytteittäin (suunniteltu ≈ toteutunut).
- 5) Tutkittavat mykotoksiinit ovat laajassa multimenetelmässä aflatoksiini B1 (AFB1), aflatoksiini B2 (AFB2), aflatoksiini G1 (AFG1), fumonisiini B1 (FB1), fumonisiini B2 (FB2), okratoksiini A (OTA), 3-asetyyliideoksi-nivalenoli (3Ac-DON), deoksinivalenoli (DON), diasetoksiskirpenoli (DAS), fusarenon-X (F-X), HT-2-toksiini (HT-2), T-2-toksiini (T-2) ja zearalenoni (ZEN) (13 yhdistettä). Tutkittavat yhdisteet ovat suppeam-massa menetelmässä aflatoksiini B1 (AFB1), aflatoksiini B2 (AFB2), aflatoksiini G1 (AFG1) ja aflatoksiini G2 (AFG1) (4 yhdistettä). Näytteiden analysoimiseen käytetään pääasiassa laajaa multimenetelmää.
- 6) Dioksiini-yhdisteiden summa (17 yhdistettä) 12 %:n kosteuteen suhteutettuna WHO(2005)-PCDD/F TEQ mukaisesti sisältäen määritysrajan.
Dioksiinien kaltaisten PCB-yhdisteiden summa (12 yhdistettä)(PCB 77, PCB 81, PCB 105, PCB 114, PCB 118, PCB 123, PCB 126, PCB 156, PCB 157, PCB 167, PCB 168 ja PCB 189) 12 %:n kosteuteen suhteutettuna WHO(2005)-Dioxinlike PCBs TEQ mukaisesti sisältäen määritysrajan.
Muut kuin dioksiinien kaltaisten PCB-yhdisteiden summa (6 yhdistettä)(PCB 28, PCB 52, PCB 101, PCB 138, PCB 153 ja PCB 180) (ICES-6) 12 % kosteuteen suhteutettuna sisältäen määritysrajan.
- 7) Kasvinsuojeluaineiden -määritysmenetelmissä on 101 eri tutkittavaa yhdistettä. Näytteiden analysoin-nissa käytetään sekä multimenetelmiä että yksittäisiä menetelmiä. Kaikkia yhdisteitä ei aina ole mahdol-lista tutkia kaikista rehumatriiseista/-näytteistä.
- 8) Multimenetelmien tutkittavia yhdisteitä ovat: amprolium, dekokinaatti, diklatsuriili, dimetridatsoli, emamek-tiinibentsoaatti, etopabaatti, fenbendatsoli, florfenikoli, flubendatsoli, furatsolidoni, halofuginonihydrobro-midi, ivermektiini, karbadoksi, klooritetrasykliini, klopidoli, kloramfenikoli, lasalosidinatrium A, linkomysiini, maduramisiiniammonium, monensiinatrium, narasiini, nifursoli, nikarbatsiini, oksitetrasykliini, robenidi-i-nihydrokloridi, ronidatsoli, salinomysiinatrium, semduramisiinatrium, sulfadiatsiini, tetrasykliini, tiamu-liini, toltratsuliini, trimetopriimi, tylosiini, tylvalosiini ja valnemuliini (36 yhdistettä). Käytössä on kaksi multi-menetelmää eri herkkyystasoilla. Analysoitaessa vakuudellisia kokkidiostaattirehuja tai lääkerehujanäyt-teet skriinataan muiden yhdisteiden osalta jäämämenetelmää suuremmalla herkkyysaluetasolla ja sitten tarvittaessa näyte analysoidaan uudelleen pienemmällä herkkyysaluetasolla. Em. yhdisteitä tutkitaan pää-osin rehuseoksista.
- 9) Suunnitelmassa näytteiden määrä on arvio. Suunniteltu ≈ toteutunut. Analyysien määrä per näyte vaihte-lee näytteittäin. Näytteille tehdään kasvilajien gm-skrinaus ja silloin tutkitaan sekä EU:ssa hyväksytyjä että hyväksymättömiä gm-aineiksia.

3 TOIMINNAN JA TUOTTEIDEN SÄÄNNÖSTENMUKAISUUS

3.1 Todetut puutteet ja niiden yleisyys

Rehualan alkutuotannon toimijat

Rehunäytteissä ei havaittu kiellettyä eläinvalkuaista. Muut poikkeamat ja tarkastuksilla havaitut puutteet on esitetty taulukossa 5. Puutteiden määrä väheni edellisestä vuodesta. Tuhohyönteisiä tai muita visuaalisia poikkeamia havaittiin 6 %:ssa maataloilta otetuista rehunäytteistä (11 kpl), mikä on puolet vähemmän kuin edellisellä vuonna. Rehuvarastojen tunnistamisen merkitsemisessä kirjanpitoon havaittiin edellisen vuoden tapaan puutteita ja kehitettävää. Lisäksi tarkastettujen maatilojen joukossa oli kaksi rekisteröitymättömää rehualan alkutuotannon toimijaa. Tarkastajat neuvoivat tiloja rekisteröitymisessä, kirjanpidossa, varastojen tunnistamisen merkitsemisessä, rehujen säilytyksessä ja tuhoeläinten torjunnassa.

Taulukko 5. Todetut puutteet (kpl) rehualan alkutuotannon toimijoiden valvonnassa 2016 ja 2015.

Todettu puute	2016	2015
Rehuissa todettiin tuhohyönteisiä, jyräjän/linnun ulostetta, jyräjän karvoja, höyheniä, hometta, torajyviä hukkakauraa ja/tai kasvitieteellinen puhtaus alle 95 %	16	23
Rehukirjanpito, kirjanpito kasvinsuojeluaineiden ja/tai biosidien käytöstä puutteellinen tai puuttui kokonaan	6	4
Jätteitä, vaarallisia aineita, kemikaaleja, siemeniä tai lääkerehuja ei ole varastoitu asianmukaisesti erillään rehuista tai eläinten pito-paikoista	0	1
Tila on hankkinut rehua rekisteröitymättömältä rehualan toimijalta	1	1
Tilalla ei ole käsitellyn eläinvalkuaisten käyttöön vaadittavaa rekisteröintiä tai hyväksyntää	2	1
Yhteensä	25	30

Tuhohyönteisiä todettiin seitsemässä rehunäytteessä (v. 2015 20 kpl), mikä johti rehun säilytyspaikan puhdistuskehotukseen, mutta ei rehun käyttökieltoon. Jyräjän tai linnun ulostetta ja jyräjän karvoja tai höyheniä todettiin seitsemässä rehunäytteestä (v. 2015 7 kpl), minkä seurauksena kyseisiä tiloja kehoitettiin korjaamaan rehun säilytystä ja kiinnittämään huomiota tuhoeläintorjuntaan. Kolmessa rehunäytteessä todettiin torajyviä alle 0,1 %, mikä ei johtanut toimenpiteisiin. Hukkakauraa todettiin kahdessa näytteessä. Kahdeksan viljanäytettä otettiin pistokoeluentoisesti mykotoksiinialyysihin, mutta niissä ei havaittu rehujen suositusarvoja ylittäviä pitoisuuksia.

Rehualan alkutuotannon toimijoiden täydentävien ehtojen rehuvaatimuksien noudattamisessa havaittiin laiminlyöntejä kuudella maatilalla, jotka olivat kaikki kasvintuotantotiloja. Eläintiloilla on laiminlyöntejä havaittu täydentävien ehtojen rehualvonnassa muutamilla maataloilla vuosittain. Toimintavuonna ei niitä havaittu.

Kahden maatilalan salmonellatartunnan lähteen selvittämiseksi otetuissa rehunäytteissä ei todettu salmonellaa.

Seleenin saannin seuranta varten otettujen vuosien 2015 (17 kpl) ja 2016 (41 kpl) säilörehusadon näytteiden keskimääräinen seleenipitoisuus oli 0,25 mg/kg ka. Vaihtelu oli suurta (<0,04 – 0,77 mg/kg ka), ja alhaisimmat pitoisuudet todettiin näytteissä, jotka oli korjattu lannoittamattomista ja karjanlannalla tai lietelannalla lannoitetuilta nurmilta. Suurimmat pitoisuudet todettiin säilörehuissa, joita oli lannoitettu seleeniä sisältävillä teollisilla lannoitteilla.

Rehualan toimijoiden valvonta

Tarkastuksissa todetut puutteet ja niiden perusteella rehualan toimijalta edellytetyt toimenpiteet on luokiteltu kolmeen luokkaan siten, että 1. luokan puutteet ovat vakavimpia ja 3. luokan puutteet lievimpiä. Lisäksi toiminnan parantamiseksi voidaan antaa kehitysehdotuksia, joiden osalta lainsäädännössä ei esitetä täsmällisiä vaatimuksia. Kehitysehdotukset eivät ole toimijaa sitovia. Taulukoiden 6 a ja 6 b mukaisesti toimijoilta edellytettiin toimenpiteitä ja toimijoille annettiin kehitysehdotuksia yhteensä 256 (v. 2015/284, v. 2014/382 kpl, 2013/328). Edellytetyjen toimenpiteiden ja annettujen kehitysehdotusten lukumäärä on tarkastusten määrään suhteutettuna pysynyt viime vuosina samalla tasolla. Vakavia puutteita toimijoiden toiminnassa ei valvontavuonna todettu. Eniten löytyi lieviä puutteita ja kehitysehdotuksia. Evira on asettanut edellytetyille toimenpiteille määräajat. Evira on keskeyttänyt yhden sellaisen rehuseostenvalmistajan rekisteröinnin, joka ei ole suorittanut Eviran edellyttämiä toimenpiteitä. Yksi rehuseosten valmistaja ei ollut noudattanut rehuseosten kuumennusvelvoitteen poikkeusluvan ehtoja.

Valvonnassa todetut säännösten vastaisuudet liittyivät pääasiassa laitosten toimintaan ja vain vähäisessä määrin tiloihin tai laitteisiin. Rehualan toimijoiden HACCP-järjestelmissä, laadunvarmistuksessa, tukijärjestelmissä, ohjeistuksessa, tietojen kirjaamisessa, pakkausmerkinnöissä ja saateasiakirjoissa todettiin puutteita. Vaarojen arvioinnin pohjana olevat vuokaaviot ovat olleet jossain määrin puutteellisia eikä kaikkia oleellisia vaaroja ole välttämättä huomioitu. Rehuseosten valmistajilla kuumennuskäsittely on yleensä kriittinen hallintapiste. Kuumennuskäsittelyssä tai sen monitoroinnissa todettiin jonkin verran ongelmia. Laadunvarmistuksen puutteita olivat esimerkiksi riittämätön näytteenotto ja näytteiden tutkiminen. Rehutehtaat ovat noudattaneet pakollista tuotantoympäristönäytteenottoa koskevia vaatimuksia hyvin ja ottavat usein lisänäytteitä oman riskinarviointinsa perusteella. Pakkausmerkintäpuutteita oli erityisesti rehuaineissa. Suurin osa toimijoista raportoi edellytetyjen toimenpiteiden suorittamisesta määräajassa. Niistä toimijoista, jotka eivät olleet raportoineet edellytetyistä toimenpiteistä määräajassa, todettiin uusintatarkastuksessa edelleen puutteita.

Taulukko 6 a. Todetut puutteet (kpl), joiden perusteella on edellytetty toimenpiteitä. ¹⁾

	Luokka 1	Luokka 2	Luokka 3	Yhteensä
Raaka-aineet			1	1
Tilat ja laitteet			7	7
Tukijärjestelmät		13	37	50
Henkilöstö		1	2	3
Laadunvarmistus		12	21	33
Rekisteröidyt toimijat		1	6	7
Tietojen kirjaaminen			2	2
Valitukset ja takaisin veto		1	12	13
HACCP		10	30	40
Pakkausmerkinnät		2	17	19
	0	40	135	175

1) Ei sisällä vähittäiskauppojen, kuljetusvälineiden tai Venäjän vientiin liittyvissä tarkastuksissa todettuja puutteita. Sisältää hyväksyntätarkastuksissa ja kuljetusliikkeiden tarkastuksissa todetut puutteet.

Taulukko 6 b. Havainnot (kpl), joiden perusteella on annettu kehitysehdotuksia

Puuteriymä	Kirjattu lukumäärä
Raaka-aineet	3
Tilat ja laitteet	3
Tukijärjestelmät	21
Henkilöstö	10
Laadunvarmistus	20
Rekisteröidyt toimijat	2
Kirjanpito	2
Valitukset ja takaisinvento	5
HACCP	12
Pakkausmerkinnät	3
Summa:	81

Irtorehun kuljetusautojen tarkastuksissa havaittiin eniten puutteita liittyen puhdistuskirjanpitoon. Myös lakisääteiseen salmonellanäytteenottoon liittyen havaittiin puutteita. Kaikkien puutetyyppien suhteellinen määrä on pienentynyt edelliseen vuoteen verrattuna puhdistuskirjanpituupuutteita lukuun ottamatta. Salmonellanäytteenotto puuttui 12 autosta tai sitä ei pystytty todentamaan. Viranomaisnäyte salmonellan toteamiseksi otettiin kuudesta kuljetusvälineestä; niissä ei todettu salmonellaa.

Taulukko 7. Kuljetusautojen tarkastuksissa havaitut puutteet v. 2016 (ei sisällä eläimistä saatavien sivutuotteiden kuljetuksia).

Puutteet	Puutteita, kpl	Osuus tarkastetuista, %
Puhdistuskirjanpito	17	39
Lastaustilojen siisteys	5	12
Ajokirjanpito	3	7
Salmonellanäytteenotto	12	30
Yhteensä	43	

Luomurehujen valvontajärjestelmässä poikkeamia todettiin 41 kpl ja niitä annettiin n. 40 %:lle valvontajärjestelmään kuuluvista toimijoista (19 kpl). Tarkastuksilla todettujen poikkeamien määrä väheni hiukan edelliseen vuoteen verrattuna. Yhtään vakavaa poikkeamaa ei annettu. Eniten poikkeamia todettiin toimijoiden laadunvarmistukseen ja kirjanpitoon liittyvissä asioissa sekä edelleen luomurehujen merkinnöissä. Korjaavien toimenpiteiden lisäksi Evira antoi toimijoille toimintaa tukevia kehitysehdotuksia. Kahdelle toimijalle tehtiin ylimääräinen tarkastus, jossa tarkastettiin rehujen jäljitettävyyttä.

Tuotantoeläinten rehua myyville vähittäiskaupoille annetut huomautukset liittyivät tuholaiistorjuntaan ja varastotilojen rakenteellisiin puutteisiin/ siisteyteen. Tarkastuskohdeet olivat toiset kuin edellisenä vuonna ja puutteita esiintyi samalla frekvenssillä kuin edellisenä vuonna. Puutteet olivat yleensä lieviä ja niitä todettiin alle puolessa tarkastetuista kohteista.

Eläimistä saatavat sivutuotteet (ei maitoalan laitokset)

Laitosvälvönnässä havaitut, riskiluokaltaan pienemmät puutteet, luokan 3 puutteet, liittyivät omavälvönnäsuunnitelmiin, kaupallisiin asiakirjoihin, sivutuotteiden merkitsemiseen, kirjanpitoon (puhdistus, perehdytys, lämpötilaseuranta, tuhoeläintorjunta), pakkausmerkintöihin, näytteenottoon ja näytteiden analysoimiseen. Yleisimmät havaitut puutteet olivat, että HACCP-perusteinen omavälvönnäsuunnitelma ei ollut kaikilta osin ajan tasalla ja kaupalliset asiakirjat / rahtikirjat eivät olleet kaikilta osin vaatimustenmukaisia. Luokan 3 puutteita kirjattiin Eviran tekemisissä tarkastuksissa yhteensä 37 kpl.

Luokan 2 puutteiksi kirjataan asioita, jotka ovat vakavuudeltaan luokan 3 ja 1 puutteiden välissä. Tällaisia olivat esimerkiksi kriittisten pisteiden seuraamisen laiminlyöminen ja näytteenottosuunnitelman puuttuminen/suunnitelman toteuttamisen laiminlyöminen kokonaan. Luokan 2 puutteita kirjattiin kuusi kappaletta.

Vakavia puutteita (luokan 1 puutteet), joiden perusteella toiminnasta aiheutuu vaaraa eläinten, ihmisten tai ympäristönturvallisuudelle, ei todettu.

Tuotevälvönnä

Tuotevälvönnässä todettujen säännöstenvastaisuuksien sekä annettujen huomautusten ja toimenpidemääräysten esiintymistiheys on taulukossa 9. Poikkeamien esiintymistiheyden vaihteluun eri vuosina vaikuttavat osaltaan analyysien kohdentaminen eri rehuihin ja analyysiin ohjattujen näytteiden kokonaismäärä sekä välvönnävuoden painotukset. Esimerkiksi lääkerehuilla näytteiden kokonaismäärä on pieni ja siten yksi säännöstenvastaisuus suhteutettuna näytteiden kokonaismäärään saa aikaan suuren laskennallisen % -osuuden.

Määrällisesti eniten huomautuksia annettiin enterobakteerien määriin, pääravintoaineisiin, kasviperäisiin epäpuhtauksiin ja tuholaisiin sekä pakkausmerkintöihin liittyen. Suhteellisesti eniten poikkeamia todettiin rehun lisäaineina käytettyjen kokkidiostaattien pitoisuuksissa. Muut säännöstenvastaisuudet rehunäytteissä olivat keskimäärin aikaisempien vuosien tasolla ja niitä oli suhteellisen vähän.

Kaikki luomurehujen viranomaisnäytteet valmistuksen välvönnästä todettiin säännösten mukaisiksi. Yhdestä luomutäydennysrehusta todettiin muuntogeenistä soijaa kasvitieteellisenä epäpuhtautena, mutta pitoisuus oli pieni ja alle määritysrajan, eikä siten edellyttänyt rehuerän merkitsemistä. Luomurehujen haitallisten ja kiellettyjen aineiden analyysitulokset sisältyvät valmistuksen välvönnän tuloksiin ja tulosten tarkasteluun.

Taulukko 9. Tuotevalvonnassa todettujen säännöstenvastaisuuksien sekä annettujen huomautusten ja toimenpidemääräysten esiintyminen laskettuna prosentuaalisena määränä analysoiduista näytteistä ja pakkausmerkintäpuutteiden suhteellinen esiintyminen rehuerissä.

Todettu säännöstenvastaisuus	2010 (%)	2011 (%)	2012 (%)	2013 (%)	2014 (%)	2015 (%)	2016 (%)
Kivennäisainepoikkeamat	10	11	3,9	4,5	6,3	1,5	2,7
Pääravintoainepoikkeamat	10	8,4	6,2	5,8	4,9	5,8	4,5
Hivenainepoikkeamat	17	12	2,6	3,4	3,0	4,3	3,0
Vitamiinipoikkeamat	34	40	24	21	11	15	3,8
Aminohappo-, sokeri-, hera- tai tärkkelyspoiikkeamat	-	-	-	-	0,6	1,1	0,3
Muut analyysit mm. propyleeniglykoli	-	-	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Salmonella ja muut mikro-organismit	0,4	0,2	0,2	2,7	1,2	1,3	1,2
Maaeläinperäinen aines tai kalajauho	1,6	0,0	0,0	0,4	0,2	0,3	0,0
Kasvipiperäiset epäpuhtaudet, aitous ja tuhohyönteiset	20	22	11	30	25	14	14
Mykotoksiinit	0,0	0,0	0,3	0,0	0,0	0,0	0,0
Raskasmetallit	0,8	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Melamiini	0,0	0,0	19	0,0	0,0	0,0	0,0
Dioksiinit ja dioksiinien kaltaiset PCB-yhdisteet sekä muut kuin dioksiinien kaltaiset PCB-yhdisteet	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Kasvinsuojeluaineet / torjunta-aineet	-	0,0	0,0	0,0	0,4	0,0	0,0
Kokkidiostaatit rehun lisäaineina					50 ¹⁾	82	25
Lääkerehujen tehoaineiden pitoisuudet					0,0 ¹⁾	25	0,0
Kokkidiostaatit, lääkerehujen tehoaineet, muut lääkkeiden tehoaineet ja kielletyt yhdisteet jääminä					0,0 ¹⁾	0,0	0,1
Kokkidiostaatti-, antibiootti- ja/tai muut lääkkeenkaltaiset aineet jääminä sekä kokkidiostaatit rehun lisäaineina ¹⁾	1,9	2,7	1,8	1,3 ¹⁾			
Lääkerehujen tehoaineiden pitoisuudet ja niiden jäämät ¹⁾	0,0	14	25	0,0 ¹⁾			
Muuntogeenisyyden analysointi: EU:ssa hyväksymättömät organismit					0,0	0,0	0,0
Muuntogeenisyyden analysointi: EU:ssa hyväksytyt organismit, pakkausmerkinnät					10	4,0	0,0
Pakkausmerkintäpuutteet ²⁾	12	14	7,3	13	12	7,5	9,4

- 1) Analyysiryhmien jaottelu kokkidiostaateilla rehun lisäaineina ja lääkerehujen tehoaineilla muuttui vuonna 2014 liittyen multimenetelmän käyttöönottoon ko. analyysiryhmien yhdisteiden analysoimiseksi jäämätason multimenetelmällä ja rehun lisäaineet tai lääkerehujen tehoaineet määrittävällä multimenetelmällä.
- 2) Pakkausmerkintäpuutteiden esiintymistiheys on tässä esitetty suhteutettuna viranomaisnäytteenoton kohteena olleiden rehuerien yhteismäärään valmistuksen valvonnassa ja markkinavalvonnassa. Valmistuksen valvonnassa ja markkinavalvonnassa oli yhteensä 889 valvontatapautumaa v. 2016.

Taulukossa 10 on esitetty rehuerät, joihin kohdistui kieltoja, määräyksiä tai muita valvonnan toimenpiteitä lukuun ottamatta huomautuksia (taulukko 9). Kiellettyjä rehueriä oli tuonnin valvonnassa 9 kpl, kotimaisen valmistuksen valvonnassa yksi eläinperäinen

lemmikkieläinten rehuerä ja markkinavälvönnässä 2 kpl. Tapauskohtaisesti kielletyt erät tai toimijan omavälvönnässä salmonella positiivisiksi todetut erät joko käsiteltiin, hävitettiin tai palautettiin. Rehuketjuun ei päätynyt saastuneita rehueriä.

Taulukko 10. Taulukossa on esitetty Eviran viranomaisnäytteistä maahantuonnissa ja rehualan toimijoiden omavälvönnän näytteistä salmonellavälvönnän osalta todetut säännösten vastaisuudet sekä niihin liittyvät välvönnän toimenpiteet vuonna 2016. **Kielletyt erät on lihavoitu.**

Valvontalinja	Aihe / Tuote	Erät, lkm	Todettu säännösten vastaisuus	Valvönnän toimenpiteet
Maahantuonti	Kasvipöräiset rehuaineet: rapsi-rouhe	8	Salmonella Tennessee	Ehdollinen maahantuontikielto, käsittely, uusinta näytteenotto ja analyysit
Maahantuonti	Kasvipöräiset rehuaineet: luomusoijapuriste	1	Salmonella Mbandaka	Ehdollinen maahantuonti-kielto, käsittely, uusinta näytteenotto ja analyysit ja käyttö tavanomaisena
Sisämarkkina-kauppa	Kasvipöräiset rehuaineet: rapsirouhe	1 1 1	<i>Salmonella Romanby</i> <i>Salmonella Infantis</i> <i>Salmonella Liverpool</i>	Toimijalle myönnettiin lupa käsitellä erä, virallinen näytteenotto, analyysit käsittelyn jälkeen.
Sisämarkkina-kauppa	Kasvipöräiset rehuaineet: soijarouhe gmo	1	<i>Salmonella Mbandaka</i> , S <i>Cubana</i> , S <i>Loena</i> , S	Toimijalle myönnettiin lupa käsitellä erä, virallinen näytteenotto, analyysit käsittelyn jälkeen.
Sisämarkkina-kauppa	Kasvipöräiset rehuaineet: luomurapsipuriste	1	<i>S Anatum</i>	Ei toimenpiteitä, koska erä palautettiin
Sisämarkkina-kauppa	Kasvipöräiset rehuaineet: luomusoijapuriste	1	<i>S Havana</i>	Ei toimenpiteitä, koska erä palautettiin.
Sisämarkkina-kauppa	Kalajauho	1	<i>S Tennessee</i>	Toimijalle myönnettiin lupa käsitellä erä, virallinen näytteenotto, analyysit käsittelyn jälkeen.
Sisämarkkina-kauppa	Rehuseos porsaille	1	<i>Salmonella Senftenberg</i>	Ei toimenpiteitä, koska erä palautettiin.
Sisämarkkina-kauppa	PAP, käsitelty eläinvalkuainen	1	<i>Salmonella Mbandaka</i>	Ei toimenpiteitä, koska erä palautettiin.
Kotimainen valmistus	Eläinperäiset rehut lemmikkieläimille, lemmikkeille valmistettava raakarehu	1	Enterobakteereita yli lainsäädännön rajan	Ehdoton kielto, koska toimija ei toimittanut kuulemisen yhteydessä pyydettyjä selvityksiä.
Kotimainen valmistus	Eläinperäiset rehut lemmikkieläimille, lemmikkeille valmistettavat raakapasteet	7	Enterobakteereita yli lainsäädännön salliman rajan	Toimijaa kehoitettiin kiinnittämään huomiota valmistamiensa tuotteiden mikrobiologiseen laatuun.
Kotimainen valmistus	Täysrehut turkiseläimille	1	<i>Salmonella Derby</i>	Ei kieltoa, koska rehu ja sen raaka-aineet jo syöty. Kehotus tunnistaa ja tutkia riskiraaka-aineet jatkossa tehokkaammin.

Taulukko jatkuu

Valvontalinja	Aihe / Tuote	Erät, lkm	Todettu säännöstenvastaisuus	Valvonnan toimenpiteet
Kotimainen valmistus	Rehuseokset elintarviketuotantoeläimille, kalkkunan täydennysrehu	1	Kokkidiostaattirehun jälkeen valmistetussa kalkkunan rehussa monensiihin jäämiä yli sallitun enimmäispitoisuuden	Ei kieltoa ja ei takaisinvetomääräystä, koska rehua ei tilaselvityksen mukaan ollut enää jäljellä ja rehuerän syötön ajan eläimiä ei teurastettu. Toimijalle selvitys- ja toimenpidemääräyksiä. Toimija asetettu seuranta-näytteenottoon ja -analyysihin.
Kotimainen valmistus	Rehuseokset elintarviketuotantoeläimille, broilerin täydennysrehu	1	Kokkidiostaattirehun jälkeen valmistetussa broilerin rehussa monensiihin jäämiä yli sallitun enimmäispitoisuuden	Ehdoton kiello ja takaisinvetomääräys. Toimijalle selvitys- ja toimenpidemääräyksiä. Toimija seuranta-näytteenottoon ja -analyysihin.
Kotimainen valmistus	Rehuseokset elintarviketuotantoeläimille, broilerin täydennysrehu	1	Kokkidiostaattirehun jälkeen valmistetussa broilerin rehussa monensiihin jäämiä yli sallitun enimmäispitoisuuden	Ehdoton kiello ja takaisinvetomääräys. Toimijalle selvitys- ja toimenpidemääräyksiä. Toimija seuranta-näytteenottoon ja -analyysihin.
Markkina- valvonta	Siemenseos linnuille	1	Hukkakaura	Markkinointikiellolle ei tarvetta, koska erän takaisin veto toteutui ennen kiellon määräämistä
Markkina- valvonta	Kaura	1	Hukkakaura	Markkinointikiellolle ei tarvetta, koska erän takaisin veto toteutui ennen kiellon määräämistä
Markkina- valvonta	Auringonkukan siemenet	1	Hukkakaura ja elävät tuholaiset	Markkinointikiellolle ei tarvetta, koska erän takaisin veto toteutui ennen kiellon määräämistä
Markkina- valvonta	Auringonkukan siemenet / siemen-seokset / kaura linnuille	3	Elävät tuholaiset	Markkinointikiellolle ei tarvetta, koska takaisin veto toteutui ennen kiellon määräämistä
Markkina- valvonta	Kaura	1	Elävät tuholaiset	Ehdollinen markkinointikiello ja varaston puhdistuskehoitus
Markkina- valvonta	Talipallot	1	<i>Salmonella</i> Leeuwarden	Ehdoton markkinointikiello ja takaisinvetomääräys
Markkina- valvonta	Koiran täysrehu (raakapakaste)	1	<i>Enterobakteerit</i>	Ehdoton markkinointikiello
Yhteenveto		15	erää, joille kiello	5 ehdotonta kieltoa ja 10 ehdollista kieltoa
Yhteensä		39	erää yhteensä	Säännösten vastaisuudet

Mikrobiologisten haittojen esiintyminen

Tuonnin yhteydessä joko viranomaisvalvonnassa tai toimijan omavalvonnassa todettiin kahdeksantoista salmonellaa sisältävää elintarviketuotantoeläimille tarkoitettua rehuerää (5 kpl v. 2015 ja 15 kpl v. 2014). Saastuneiden erien määrä oli tavanomaista

suurempi. Toimijat hakivat salmonellaa sisältäneille tuontierille käsittelyluvan Evirasta. Käsittelyn jälkeen rehueristä otettiin viralliset näytteet ja erät hyväksyttiin käyttöön sen jälkeen, kun ne oli todettu puhtaaksi. Uusia käsittelyaineita otettiin käyttöön ja siihen liittyen joitakin eriä jouduttiin käsittelemään useampaan kertaan. Yksi luomusoijapuriste-erä, yksi luomurapsierä, yksi rehuseoserä sekä yksi siipikarjajauhoerä palautettiin lähtömaahan. Yhteensä salmonellaa sisältäneet erät edustivat 35,6 miljoonaa kiloa rehuaeineita (10,3 milj. kg v. 2015 ja 34,5 milj. kg v. 2014).

Elintarviketuotantoeläimille tarkoitetuista, kotimaassa valmistetuista rehuista ei todettu salmonellaa.

Kotimaisista sivutuoterehunäytteistä analysointiin pääsääntöisesti salmonella ja enterobakteerit. Noin puolet näytteistä oli lemmikkieläimille valmistettuja raakaruokia. Enterobakteerien määrä ylitti sivutuoteasetuksen salliman tason kahdeksassa valmistuksen valvonnassa otetussa näytteestä. Kaikki edellä mainitut näytteet olivat lemmikkieläimille valmistettuja raakaruokia. Salmonellaa todettiin yhdessä turkiseläinten täysrehussa. Rehu ja siihen käytetyt raaka-aineet oli tutkimustuloksen valmistuessa jo syöty.

Markkinavalvonnan analyyseissä salmonellaa todettiin yhdessä talipallonäytteessä ja korkeita enterobakteeripitoisuuksia yhdessä koirien raakapakasteessa. Vuosina 2016 ja 2015 (ei yhtään löydöstä) mikrobiologisia haittoja esiintyi markkinoilta otetuissa eläinperäisissä lemmikkieläinten ja luonnonlintujen rehuissa aiempaa vähemmän.

Maaeläinperäinen aines

Maahantuonnin ja sisämarkkinatuonnin yhteydessä noin 40 kalajauhoerää ja muutama prosessoitua eläinvalkuaista sisältävä erä, jotka oli tarkoitettu elintarviketuotantoeläimille, analysoitiin mikroskooppisesti kielletyn eläinproteiinin toteamiseksi. Kielletystä maaeläinperäistä aineesta ei todettu.

Kotimaisen valmistuksen valvonnassa, markkinavalvonnassa ja tilavalvonnassa elintarviketuotantoeläimille tarkoitetuista rehuaineista tai rehuseoksista ei todettu jäämiä kielletystä maaeläinperäistä aineksesta tai viitteitä säädösten vastaiseen kalajauhon käyttöön.

Haitalliset ja kielletyt aineet sekä muut poikkeamat

Evirassa hyödynnettiin laajamittaisesti käytössä olevia multimenetelmiä, joilla on mahdollista tutkia samanaikaisesti useita eri yhdisteitä. Rehuista ei todettu säännöstenvastaisuuksia dioksiinien, kasvinsuojeluaineiden / torjunta-aineiden, mykotoksiinien, raskasmetallien ja melamiinin esiintymisessä.

Kahdella rehutehtaalla todettiin säännöstenvastaisuuksia kokkidiostaattien jäämien osalta. Kaksi erää asetettiin kieltoon ja määrättiin takaisin vedettäväksi. Yhtä erää ei asetettu kieltoon, koska rehuerä oli jo syöty ja eläimiä ei teurastettu rehua syötettäessä ja siten elintarviketurvallisuus ei vaarantunut. Molemmille rehualan toimijoille annettiin selvitys- ja toimenpidemääräykset ja lisäksi kyseessä olevat valvontakohteet asetettiin tehostettuun näytteenottoon kokkidiostaattien jäämien suhteen.

Lääkerehujen valmistus on ajoittaista ja määräytyy kulloisenkin eläintautitilanteen mukaan. Lääkerehuja valmistavilta rehutehtailta otetuista kolmesta näytteestä määritettiin rehussa käytetyn lääkeaineen tehoainepitoisuus. Lääkerehujen tehoaineiden ilmoituksissa pitoisuuksissa ei todettu säännöstenvastaisuuksia.

Mykotoksiinien, raskasmetallien, dioksiinien ja dioksiinien kaltaisten PCB-yhdisteiden, kasvinsuojeluaineiden tai muiden kiellettyjen aineiden (melamiini) osalta ei viranomaisnäytteiden analyysissa todettu säännöstenvastaisuuksia.

Markkinoilta otetuista linnunsiemennäytteistä todettiin aiempien vuosien tapaan hukkakauraa kolmessa näytteessä ja eläviä tuholaisia samoin kolmessa näytteessä (v. 2015 hukkakauraa 3 ja tuholaisia 1). Edelleen yleisimmät säännöstenvastaisuudet markkinoilta otetuissa näytteissä/rehuerissä liittyivät lemmikkieläinten rehujen merkintöihin.

Rehujen muuntogeenisyyden valvonta

Rehujen muuntogeenisyyden valvonta painottui EU:ssa hyväksytyjen muuntogeenisten organismien sekä niistä valmistettujen rehujen merkintöihin ja jäljitettävyyteen. Näytteenotto kohdistettiin rehuihin, joissa ei ollut merkintää muuntogeenisyydestä. Näytteistä tutkittiin sekä EU:ssa hyväksytyjä että hyväksymättömiä muuntogeenisiä aineksia. Yhdestä näytteestä tehdään useita analyysejä, joten siitä voidaan todeta erilaisia yhden tai useamman kasvilajin muunnoksia tai niiden yhdistelmiä (Taulukko 4). Analyysitulokset, jossa muuntogeenistä soijaa on todettu 1 % tarkoittaa, että näytteen sisältämästä soijasta 1 % on muuntogeenistä soijaa.

Kotimaisessa valmistuksessa tai markkinoilta/tuonnin yhteydessä otetuissa näytteissä ei todettu EU:ssa hyväksymättömiä muuntogeenisiä rehuja. Näytteistä ei todettu myöskään sellaisia pitoisuuksia hyväksytyjä muuntogeenisiä aineksia, jotka olisivat edellyttäneet rehun merkitsemistä.

Eurooppalainen elintarvikkeita ja rehuja koskeva nopea hälytysjärjestelmä (RASFF)

Suomi teki yhteensä seitsemäntoista (2015 5 kpl, 2014 14 kpl) rehuja koskevaa ilmoitusta RASFF-hälytysjärjestelmässä. Ilmoitukset liittyivät tuontirehujen valvonnassa todettuun salmonellaan. Lisäksi selviteltiin toisten jäsenmaiden tekemien RASFF-ilmoitusten perusteella kahta lemmikkieläinrehutapausta liittyen ravintoainepoikkeamaan (Fe) ja raskasmetallipitoisuuteen (Pb).

3.2 Puutteiden analyysi

Rehualan alkutuotannon toimijat

Maatiloilta otetuista rehunäytteistä todetut jyr-sijöiden karvat, linnun höyhenet sekä jyr-sijöiden tai linnun ulosteet olivat yksittäistapauksia. Ne ovat voineet joutua rehuun sadonkorjuun yhteydessä pellolla tai varastoinnin aikana. Tuotantoeläinten rehussa olevat tuhohyönteiset eivät ole suoranainen vaara elintarviketurvallisuudelle, mutta tuhohyönteiset voivat heikentää rehun ravitsemuksellista arvoa. Tuhohyönteisten ja mykotoksiinien esiintymiseen rehuissa vaikuttavat sääolosuhteet. Toimija voi torjua tuhohyönteisiä, mutta siitä huolimatta niiden esiintyminen rehuissa on mahdollista.

Rehukirjanpidossa, kasvinsuojeluaineiden ja biosidien käyttökirjanpidossa sekä rehualan toimijaksi rekisteröitymisessä havaitut puutteet ja rehujen hankinta rekisteröitymättömältä toimijalta heikentävät rehujen jäljitettävyyttä, mikä voi vaikuttaa rehujen ja elintarvikkeiden turvallisuuteen. Myös puutteet rehuvarastojen tunnistamisen merkityksessä rehukirjanpitoon vaikuttavat rehujen jäljitettävyyteen. Laiminlyöntejä kirjanpidoissa havaittiin kuitenkin vain pienellä osalla valvotuista maatiloista. Puutteet rehujen varastoinnissa erillään jätteistä ja vaarallista aineista sekä rehujen varastointi tuhoeläimiltä suojaamattomina voivat vaarantaa rehujen ja myös elintarvikkeiden turvallisuutta. Valtaosalla valvotuista tiloista rehujen säilytys oli kunnossa.

Kansalliseen seleenin saannin seurantaan liittyvien säilörehunäytteiden seleenipitoisuudet olivat keskimäärin täysrehussa seleenin enimmäispitoisuudelle asetetun rajan 0,5 mg/kg kuiva-ainetta alapuolella. Lannoittamattomien tai seleenä sisältämättömillä lannoitteilla lannoitettujen säilörehujen seleenipitoisuus jäi alle Luonnonvarakeskuksen (Luke) ruokintasuositusten. Tällaista säilörehua syövien eläinten seleeninsaanti voi olla riittämätöntä, jos eläinten ruokinnassa ei käytetä seleenipitoisia rehuseoksia.

Rehualan toimijat (mukaan lukien eläimistä saatavia sivutuotteita käsittelevät toimijat)

HACCP-järjestelmien puutteet voivat johtaa siihen, että osa vaaroista jää huomioimatta eikä niitä hallita tehokkaasti. Laadunvarmistuksen puutteet voivat johtaa siihen, että esimerkiksi salmonella ja haitalliset aineet jäävät rehuista toteamatta. Merkintöjen puutteet voivat aiheuttaa sekaannusta rehujen valmistuksessa tai käytössä.

Laitostarkastuksilla havaitut puutteet sivutuotteiden merkinnöissä, kuljetusasiakirjoissa ja kirjanpidoissa johtavat sivutuotteiden jäljitettävyyden heikkenemiseen. Puutteet yleisessä hygieniassa ja sivutuotteiden säilytyksessä muodostavat riskin erityisesti sivutuotteiden rehukäytössä. Puutteet omavalvontasuunnitelmassa ja HACCP-järjestelmässä voivat johtaa virheelliseen riskinarviointiin ja toimenpiteiden kohdentamiseen tuoteturvallisuuden kannalta epäolennaisiin asioihin.

Toimijoiden säädösten vastainen toiminta johtuu osittain tiedon puutteesta ja resursien puutteesta. Erityisesti pienillä rehualan toimijoilla sekä myös eläimistä saatavia sivutuotteita käsittelevillä toimijoilla ei ole riittävästi asiantuntemusta ja resursseja kirjanpidon, HACCP-järjestelmien ja laadunvarmistussuunnitelmien laatimiseksi eikä niiden merkitystä omassa toiminnassa ymmärretä. Rehuasiantuntemusta puuttuu usein niiltä, jotka eivät ole ensisijaisesti rehutoimijoita, vaan toimittavat esimerkiksi elintarviketuotannon sivujakeita rehuksi. Monien haitallisten aineiden tutkimusten korkeat hinnat rajoittavat tutkimusten määrää. Kustannukset rajoittavat myös sellaisia tila- ja laiteinvestointeja, joilla voitaisiin parantaa rehujen turvallisuutta. Kaikki rehualan toimijat eivät ole riittävästi selvillä lainsäädännön vaatimuksista. Rehu- ja sivutuotelainsäädäntö koetaan edelleen usein raskaaksi ja vaikeaselkoiseksi.

Irtorehun kuljetuskaluston tarkastuksilla havaitut puutteet liittyen puhdistuskirjanpitoon, lastaustilojen siisteyteen, ajokirjanpitoon ja salmonellanäytteenottoon saattavat johtaa kuljetettavien rehujen saastumiseen sekä ongelman leviämiseen laajemmalle rehuketjussa.

Tuotevalvonta

Salmonellan esiintyminen rehuissa on riski sekä elintarvikkeiden turvallisuudelle että eläinten ja ihmisten terveydelle. Salmonellan esiintyminen erityisen riskialttiiden rehujen tuontierissä ei liittynyt kotimaassa toimivien rehualan toimijoiden laiminlyönteihin, vaan rehualan toimijat osoittivat noudattavansa Eviran edellyttämiä tuontieriin liittyviä toimintatapoja sekä Eviran antamaa ohjeistusta vastuullisesti. Salmonellaa sisältävät tuontivalkuaisrehut käsiteltiin ennen rehujen päätymistä rehuseosten valmistukseen tai muuhun käyttöön.

Lemmikkieläinten rehuissa todetut salmonellabakteerit eivät aiheuta suoraa vaaraa elintarviketurvallisuudelle, mutta ne voivat olla riski lemmikkien ja ihmisten terveydelle sekä voivat aiheuttaa tuotantotilojen saastumista maataloilla. Yhtään tapausta ei tullut tietoon lemmikkieläinten rehujen salmonellan ja ihmisten terveyden tai maatalosalmonellatapausten välillä. Lemmikkien rehuissa todetut enterobakteerit eivät aiheuta vaaraa elintarviketurvallisuudelle, ja myös vaara lemmikkien terveydelle on suhteellisen pieni, koska suurin osa havaituista enimmäispitoisuuksien ylityksistä oli pieniä.

Haitallisten aineiden, kuten raskasmetallien, kertymät eläimiin ja sitä kautta eläimistä saataviin elintarvikkeisiin, ovat riski sekä eläinten että ihmisten terveydelle. Eläimistä saatavien elintarvikkeiden osuus ihmisten, etenkin lasten ja nuorten, ruokavaliossa voi olla merkittävä. Haitallisista aineista on useimmiten eniten haittaa pienikokoisille eläinlajeille tai toisaalta kasvuvaiheessa oleville eläimille.

Kun kokkidiostaatteja tai lääkerehujen tehoaineita käytetään rehujen valmistuksessa, voi tuotantoprosessissa tapahtua väistämättömiä tuotantoteknologisia jäämien siirtymiä seuraaviin rehujen valmistuseriin. Tämä jäämien siirtymä eli ”carry over” rehuissa voi aiheuttaa vaaraa elintarviketurvallisuudelle. Jäämien taustalla voivat olla laiterikot, muutokset valmistusprosessissa ja –käytännöissä esimerkiksi käytettyjen esiseosten annostelussa.

Rehun lisäaineiden suurimpia enimmäispitoisuuksia suuremmat vitamiini- ja hivenainepitoisuudet rehussa voivat lisätä yliannostuksen vaaraa kuluttajille ja eläimille. Rehun lisäaineiden vähimmäispitoisuuksia pienemmät vitamiini- ja hivenainepitoisuudet rehussa voivat puolestaan aiheuttaa eläimelle ravintoaineiden puutosta. Ravintoaineiden poikkeamat rehussa voivat johtaa eläinten ravitsemuksen epätasapainoon ja sitä kautta heikentää eläimen hyvinvointia ja aiheuttaa tuotannon menetyksiä eläintiloilla.

Rehualan toimijan vastuulla on varmistua, että rehun pakkausmerkintöjen mukaisella viljalisäyksellä rehun lisäaineasetuksen mukaiset minimi- tai maksimipitoisuudet kokkidiostaateille toteutuvat. Rehualan toimijan vastuulla on myös varmistua, että valmistetun lääkerehun tehoaineen pitoisuustaso vastaa lääkerehun reseptissä annettua lääkerehun tehoaineen pitoisuustasoa.

Hallinnollisten kieltopäätösten määrä lisääntyi. Tätä johtui suurelta osin siitä, että tuonin yhteydessä todettiin tavanomaista enemmän salmonellaa sisältäviä eräiä.

Säännöstenvastaisuuksien moninaisuudesta johtuen myös syyt poikkeamiin ovat tapauskohtaisia eikä niistä ollut johdettavissa rehuja tai koko rehusektoria koskevia muutostrendejä.

4 AUDITOINNIT JA MUU SAATU PALAUTE

Komission suorittamat tarkastukset

Komission luomuauditointiraportti Suomen luomuvallonnasta vuodelta 2014 peräänkuuluttaa jäljitettävyyttä koko luomusektorilla. Raportissa oli myös vaatimus, että ylimääräisiä tarkastuksia tulee tehdä toimioille ennalta ilmoittamatta. Jäljitettävyyden on ollut vuonna 2015 luomurehujen valvonnan painopistealue. Vuoden 2016 ylimääräisillä luomurehutarastuksilla varmistettiin edelleen luomurehujen jäljitettävyyttä. Ylimääräiset luomurehutoimijoiden tarkastukset toteutettiin jälleen rehualan toimijalle ennalta ilmoittamatta. Luomurehunäytteiden perusteella tehtävä valvonta olivat komission auditointiraportin mukaan riittävällä tasolla ja asetuksen mukaista, joten luomurehujen valvontaa on jatkettu samalla tavalla.

Komission tarkastuksia ei kohdistunut rehualvontaan toimintavuonna.

Auditoinnit

Arviointi- ja ohjauksikäyntejä (AJO) tehtiin kolme, joista yksi kohdistui valtuutettuun tarkastajaan (tuonti- ja valmistuksen valvonta), toinen ELY-keskustarkastajaan (rehualan

alkutuotannon toimija) ja kolmas teurastamon tarkastuseläinlääkäriin (keräyskeskus ja lemmikkiruokalaitos).

AJO-käynnillä annettiin valtuutetulle tarkastajalle kehittämissuhteita kiinnittää huomiota Eviran toimeksiantojen toteutumiseen. ELY-keskustarkastajalle annettiin kehittämissuhteita tarkastuslomakkeen rastiin ja biosidien käyttökirjanpidon tarkastukseen. Tarkastuseläinlääkäriin kohdistunut AJO-käynti oli ensisijaisesti ohjauskäynti.

Tarkastajat antoivat palautetta Eviralle siitä, että rehuerissä ilmenneistä vakavista puutteista tulisi saada nopeammin tietoa ja että Eviran tarkastajille toimittaman laitostarkastusten ja näytteenoton yhteenvedotaulukon tulisi olla virheetön.

Kehittämiskohteet, huomiot ja havainnot huomioidaan toiminnassa sekä ohjeistuksessa ja koulutuksissa.

Taulukko 11. Sektorilla suoritettujen ohjaus- ja arviointikäyntien

AJOn kohde	Määrä	Teema(t)	Keskeiset havainnot
Valtuutettu tarkastaja	1	Tuonti tai valmistuksen valvonta	<ul style="list-style-type: none"> - Kiinnittää huomiota kohdennetun näytteenoton toteutumiseen - Kiinnittää huomiota kuljetustarkastusten toteutumiseen - Eviran tarkastajille toimittaman laitostarkastusten ja näytteenoton yhteenvedotaulukon tulisi olla virheetön - Tarkastajille nopeammin tietoa rehuerissä mahdollisesti ilmenneistä vakavista puutteista
ELY-keskus, yksi tarkastaja	1	Rehualan alkutuotannon toimijan valvonta/näytteenotto	<ul style="list-style-type: none"> - Rehukirjanpitovaatimus rastiin tilaa ei koskevaksi, vaikka asia oli tarkastettu - Biosidien käyttökirjanpidon tarkastuksessa ei varmistettu, ettei tilalla ole hyönteis- tai punkkimyrkkyjen käyttöä viljan kuivurissa - Vaatimus 2.5 Jätteet, vaaralliset aineet, kemikaalit, siemenet ja lääkeruuti on varastoitu ja käsitelty asianmukaisesti rehuista ja eläinten pitopaikoista erillään rastiin tilaa koskevaksi papereiden tarkastuksen jälkeen, vaikka tilan viljan kuivuria ei oltu vielä käyty katsomassa.
Tarkastuseläinlääkäri	1	Teurastamojen yhteydessä olevien sivutuoteasetuksen mukaisen laitosten valvonta, kohteena tarkastuseläinlääkäri	<ul style="list-style-type: none"> - Käynti oli ensisijaisesti ohjauskäynti. Teurastamon yhteydessä on poikkeuksellisen paljon rehuihin liittyvää sivutuotetoimintaa, jota tarkastuseläinlääkäriin tehtävä on valvoa: sivutuoteasetuksen mukaiset laitokset keräyskeskus ja lemmikkieläinten ruokaa valmistava laitos, joiden lisäksi sivutuotteita toimitetaan rehun raaka-aineeksi myös suoraan teurastamosta - Valvonnan osalta menossa on siirtymäkausi: lomakkeista ollaan siirtymässä Tarkkariin ja Oivaan.

Tarkastajien koulutuksesta antamat palautteet

Valtuutettujen tarkastajien koulutus järjestettiin 3.2.2016 ja laitostarkastajien koulutuspäivä pidettiin 4.2.2016. Kirjallinen palaute oli myönteistä ja erityisesti hyvää palautetta annettiin kouluttajien esityksistä ja asiantuntemuksesta. Koulutuksia pidettiin tärkeinä tilaisuuksina myös siltä osin, että koulutuspäivänä on mahdollisuus tavata samaa työtä tekeviä muita tarkastajia sekä Eviran rehuvälvönnän henkilöitä.

Eläintilojen rehuvälvönnän ja markkinavälvönnän tekevien ELY-tarkastajien koulutus pidettiin 18.2.2016. Kirjallinen palaute oli hyvää myös tästä koulutuksesta. Esityksistä todettiin, että ne olivat selkeitä ja hyvin valmisteltuja ja että hyönteisten tuleva käyttö rehuna oli kiinnostavaa. Kasvinviljelytilojen rehuvälvönnän tekevien ELY-tarkastajien koulutus järjestettiin yhdessä Turvallisuus- ja kemikaalivirasto Tukesin kanssa 1.6.2015.

Luomurehutoimijoita valvoville valtuutetuille tarkastajille järjestettiin oma koulutus 10.3.2016, johon oltiin palautteen mukaan erittäin tyytyväisiä.

Asiakaspalautteet

Laitostarkastuksista kerätään jatkuvasti palautetta rehualan toimijoilta. Palautteita saatiin 26 kpl (v. 2015/26 kpl, 2014/27 kpl). Paperilomakkeen lisäksi toimijoilla on mahdollisuus antaa palautetta myös tätä varten kehitetyllä sähköisellä webropol -lomakkeella. Tätä mahdollisuutta käytti vain kolme toimijaa. Palaute oli erinomaista tai hyvää. Toimijat ovat todenneet, että tarkastajat ovat joko hyvin tai erinomaisen asiantuntevia sekä ammattitaitoisia ja että tarkastuksista on ollut hyötyä toiminnalle. Toimijat pitävät tarkastuksilla hyvänä vuorovaikutteisuutta ja yhteistyötä. Yksi toimija toivoi tarkastusvälin lyhentämistä kolmesta kahteen vuoteen.

Rehuhin liittyviä asiakaspalautteita kirjattiin neljä, jotka liittyivät:

- linjanvetoihin rehualan toimijaksi rekisteröitymisestä ja samalla annettiin hyvää palautetta rehuvälvönnän internetsivujen ohjeista, pakkausmerkintöjen tarpeellisuuteen,
- F-lomakkeen käyttöongelmiin,
- alkutuotannon toimijan rekisteröitymisvaatimukseen ja toivomukseen siitä, että uusi toimija voisi rekisteröityä tukihaun yhteydessä
- tutkimustodistuksessa todettuun virheeseen

Palautteisiin on vastattu ja tarpeelliset korjaavat toimenpiteet on suoritettu.

Sähköpostitse rehuja koskeville asiakaskyselyille varattuun virkapostilaatikkoon tuli kiittävää palautetta kysymyksiin vastaamisen nopeudesta sekä perusteellisuudesta.

5 ENNALTAEHKÄISEVÄT JA KORJAAVAT TOIMENPITEET

5.1 Toimijoiden säädöstuntemuksen varmistaminen

Evira julkaisi 17 rehuhin liittyvää uutista/ ajankohtaisinfoa/ tiedotetta:

- Kokkidiostaattien käytöstä siipikarjan rehussa
- Lipeän rehukäytöstä artikkeli Maaseudun tulevaisuuteen

- Evira kehotti toimijoita seuraamaan aktiivisesti uusia rehun lisäaineiden hyväksyntöjä
- Uudet luomurehujen ja -elintarvikkeiden tuontivaatimukset Ukrainasta ja sen naapurimaista
- Tiedote luomurehualan toimijoille; vuoden 2016 tarkastuksen painopistealueet
- Uusi luomuasetus (EU) 2016/673 toi muutoksia mm. rehun lisäaineisiin
- Luomurehun salmonellariskistä artikkeli Maaseudun tulevaisuuteen
- Lemmikkieläinten luomurehuista nosto Eviran sivuille
- Muistutus ilmoitusvelvollisuudesta koskien tiettyjen eläinvalkuais- ja maitopohjaisten rehujen käyttämisestä
- Vain kasviksia kasvissyöjille
- Entisten elintarvikkeiden rehukäytöstä infoa Saparoon
- Rehukirjanpito on perusedellytys rehujen jäljitettävyydelle
- Evira muistutti rehualan alkutuotannon toimijoita rekisteröitymisestä sekä ilmoitusvelvollisuudesta kahdesti
- Jyrsijämyrkyn käytöstä ja linnunsiementen laadusta nostot Eviran sivuille
- Afrikkalaisesta sikarutosta tuottajakirjeisiin
- Varautuminen säteilyvaaratilanteisiin

Toimijoiden säädöstentuntemuksen varmistamiseksi laadittiin tai päivitettiin seitsemän ulkoista ohjetta, mukaan lukien opas pienteurastamon sivutuotteiden hyödyntämisestä ja hävittämisestä. Tämän lisäksi Evira.fi-sivustoja päivitettiin aktiivisesti. Evira seuraa aktiivisesti asiakaskysely -sähköpostilaatikkoo ja vastasi toimintavuoden aikana noin 300:aan rehulainsäädännön aihealueisiin liittyneeseen asiakaspalautteeseen/kysymykseen.

Rehualan toimijoille järjestettiin seminaari yhdessä Eläinten terveys Ry:n kanssa syyskuun lopussa. Seminaarissa käsiteltiin rehusektorin ajankohtaisia asioita, rehukuljetusten riskinarviointia ja hyvän käytännön ohjeita, hyönteisten roolia tulevaisuuden rehuissa, tutkimusta vaihtoehtoisista menetelmistä rehun käsittelyyn sekä lisäksi Makeran rahoittamaa hanketta: *kannattaako salmonellan vastustus rehusektorilla*, jossa rehualvonta on ollut mukana. Seminaarin lopussa oli kaksi toimijoiden kommenttipuheenvuoroa.

Lisäksi rehualvonta osallistui edellä mainittuun Eviran riskinarvioinnin vetämään Makeran -hankkeen (rehujen ja tuotantoeläinten salmonellavalvonnan riskinarviointi ja kustannus-hyöty-analyysi) ohjausryhmään sekä hankkeen loppuseminaariin Loimaalla, joka oli tarkoitettu sikatuottajille.

Yhden toimijan kanssa pidettiin kahdenvälinen kokous liittyen toiminnan muutoksiin. Lisäksi osallistuttiin uuden rehutehtaan avajaisiin.

Tarkastuskäynneillä on toimijoiden toiminnan puutteisiin puuttumisen lisäksi suuri merkitys myös toimijan ohjaamisen ja neuvonnan kannalta.

5.2. Toimijoille annetut seuraamukset ja puutteiden korjaamistoimenpiteiden varmistaminen

Rehualan alkutuotannon toimijat

Kaikista kohdassa 3.1 kuvatuista säännöstenvastaisuuksista on annettu kirjallinen huomautus ja toimenpidekehotus. Lisäksi kuudelle maatilalle aiheutui leikkauksia EU:n maksamiin maataloustukiin täydentävien ehtojen rehuja koskevista laiminlyönneistä.

Rehualan toimijat (mukaan lukien eläimistä saatavia sivutuotteita käsittelevät laitokset)

Taulukoissa 6 ja 8 mainitut puutteet on kirjattu tarkastuskertomuksiin ja edellytetyt toimenpiteet valvontapäätöksiin. Luokkien 1, 2 ja 3 puutteiden korjaaville toimenpiteille on asetettu määräajat, joiden raportointia voidaan seurata ELMO:n BO-raporttien avulla. Useimmissa tapauksissa toimenpiteiden toteutus todennetaan toimijan lähettämän selvityksen perusteella. Tarpeen vaatiessa valtuutettu tarkastaja tai paikallinen valvova viranomais, kuten kunnaneläinlääkäri tai tarkastuseläinlääkäri, on tarkastanut yksittäiset korjaavat toimenpiteet paikan päällä. Korjaavat toimenpiteet tarkastetaan viimeistään seuraavan tarkastuskäynnin yhteydessä. Tarkastuskäyntejä lisätään, jos toiminnassa todetaan paljon puutteita tai ne ovat vakavia.

Turkisrehusekoittamat ja eläimistä saatavia sivutuotteita käsittelevät käsittelylaitokset löysivät salmonellaa joitakin kertoja omavalvontaansa liittyvässä näytteenotossa tuotantoympäristöstä, raaka-aineista tai valmiista rehuista. Toimijat ilmoittivat löydöksistä Eviralle ja toimittivat poikkeusraportit pääasiassa ajallaan ja asianmukaisesti.

Luomutarkastuksilla havaitut lievät puutteet toimija korjaa pääsääntöisesti itsenäisesti Eviran antaman päätöksen perusteella. Näiden puutteiden korjaaminen tarkastetaan seuraavalla tarkastuskäynnillä. Vakavampien puutteiden korjaamiseen liittyy toimenpiteiden raportointivaatimus määräajan puitteissa. Seuraavalla tarkastuskäynnillä toimijalla on myös mahdollisuus kysyä korjaavasta toimenpiteestä, mikäli asiasta on jäänyt epäselvyyttä. Valtuutetuilla tarkastajilla on mahdollisuus tutustua aikaisempien vuosien luomurehujen valvontajärjestelmässä olevien toimijoiden tarkastuskertomuksiin ja niistä laadittuihin päätöksiin, jotka löytyvät Eviranetistä tarkastajien työtilasta vuosikansioittain. Näin myös valtuutettu tarkastaja voi itsenäisesti tutustua luomurehutoimijan valvontahistoriaan.

Tuotevalvonta

Vuonna 2016 kielletyt rehuerät on esitetty taulukossa 10 ja rehueriin liittyvä tarkempi kuvaus on esitetty kappaleessa 3.1. Näytteissä todettujen säännöstenvastaisuuksien ja seuraamusten yhteenvedot on esitetty taulukoissa 9, 10 ja 12.

Viranomaisnäytteenoton rehueriä (kaikki valvontalinjat), joihin liittyi yksi tai useampi säädöstenvastaisuus ja seuraamus, oli v. 2016 117 kpl (v. 2015 / 168 kpl; v. 2014 / 277 kpl). Ne edustivat 9,7 % kaikkia viranomaisnäytteenoton kohteena olleesta 1203 rehuerästä (v. 2015 / 10,9 %; v. 2014 / 14,6 %).

Yhdelle rehuerälle on voitu antaa useampi tai useammanlainen huomautus / seuraamus. Pakkausmerkintöjä tarkastetaan pääosin kotimaisen valmistuksen valvonnan ja markkinavalvonnan näytteistä. Todettuja säännöstenvastaisuuksia oli valvontavuonna 6,9 % kaikista näytteistä ja suhteellisesti saman verran kuin aikaisempina vuosina (v. 2015 / 6,3 %; v. 2014 / 7,4 %).

Taulukko 12. Todettujen säännöstenvastaisuuksien seuraamukset liittyen viranomaisnäytteenoton kohteena olleisiin rehueriin v. 2016.

Seuraamus	kpl	% kaikista näytteistä (yht. 4165)	% kaikista analyyseistä (yht. 10958)
Rehuerille annetut kirjalliset huomautukset (pakkausmerkintähuomautukset 65 kpl ja analyysihuomautukset 137 kpl)	202	4,8	1,8
Rehun valmistus-, tuonti-, markkinointi- tai käyttökielto ja määräys, ehdollinen / ehdoton	5	0,12	0,05

Rehuerät, jolle määrätty muita välvönnän toimenpiteitä (erää ei ole kielletty)	24	0,6	0,22
Yhteensä	231	5,5	2,1

Rehusta todettu haitallisten / kiellettyjen aineiden pitoisuus tai muu vakava poikkeama johtaa yleensä rehuerän tuonti-, valmistus-, käyttö- tai markkinoille saattamiskieltoon. Kielto voi olla ehdollinen, jolloin toimijalla on mahdollisuus poistaa laatupoikkeama esimerkiksi rehun käsittelyllä, tai ehdoton, jolloin rehulle annetaan hävitysmääräys. Haitallisten aineiden toteaminen johtaa pääsääntöisesti rehuerän kieltoon silloin, kun niiden määrä ylittää niille lainsäädännössä annetun enimmäispitoisuuden.

Rehuerän laimentaminen on kiellettyä. Rehussa todettu poikkeama esim. ravintoaineissa ja/tai pakkausmerkinnöissä johtaa ensin kirjalliseen huomautukseen ja kehoitukseen korjaavista toimenpiteistä. Toistuvat huomautukset tai vakavat puutteellisuudet voivat johtaa rehun valmistuksen tai rehuerän kieltoon. Toimija voidaan asettaa myös tehostettuun tuotevälvöntään, joka tarkoittaa tihennettyä viranomaisnäytteenottoa (esim. vakuudelliset rehun lisäaineen kokkidiostaattipitoisuudet / kokkidiostaattien jäämät).

5.3 Välvönnän järjestelmään liittyvät korjaavat toimenpiteet

Välvönnän yhdenmukaisuutta edistettiin välvönnän ohjeiden päivittämisen ja laatimisen sekä tiedottamisen ja koulutuksen avulla. Evira osallistui rehuvälvönnän liittyviin komission järjestämiin BTSF-koulutuksiin (eläinperäiset sivutuotteet, mikrobiologiset kriteerit, uudet välvönnätekniikat elintarvikeketjun petosten torjunnassa, HACCP periaatteet ja auditointitekniikat, uudet viranomaisvälvönnän tekniikat ja e-commerce) sekä Grangessa järjestettyyn BTSF-työryhmään, jonka aiheena oli rehurivallisuus asiat. Lisäksi osallistuttiin Eurofac/Fefac:in järjestämään työryhmään, jossa pohdittiin EU:n laajuisesti salmonellariskin hallintaa rehuissa. Rehuvälvönnä oli mukana myös komission kokouksessa, joka käsitteli yksityisiä sertifiointijärjestelmiä ja niiden suhdetta viralliseen välvöntään. Edellä mainittujen lisäksi osallistuttiin kahteen pohjoismaiseen kokoukseen: toukokuussa pidettyyn Nordic Baltic GMO Food ja Feed -välvönnän viranomaisien kokoukseen Norjassa Bergenissä sekä elo-syyskuun vaihteessa pidettyyn Nordic Baltic Feed -välvönnän viranomaisien kokoukseen Tanskassa.

Erityinen mielenkiinto rehusektorilla on kohdistunut hyönteisten käyttöön rehuna ja siten valkuaisomavaraisuuden lisäämiseen. Tämän alueen tietämystä haettiin LUKEn järjestämästä matkasta Hollantiin, jossa pidetyssä seminaarissa käytiin läpi hyönteistalouden nykytilaa, hyönteisproteiinien ja rehututkimuksen sekä tuotekehityksen näkökulmaa ja hyönteisten tuottamista.

Valtuutetuille tarkastajille, laitostarkastuksia tekeville valtuutetuille tarkastajille ja ELY-keskusten rehurarkastajille järjestettiin kullekin omat koulutuspäivät. ELY-koulutukset toteutettiin videolla. Luomurehutoimijoita tarkastaville tarkastajille järjestettiin oma koulutus ja osallistuttiin Eviran ELY-tarkastajille järjestämään luomukotieläin tarkastajien koulutukseen.

Edellä mainittujen lisäksi rehuvälvönnä osallistui välvönnän viranomaisille tarkoitetun sivutuotevälvönnän päivän sekä Ruotsin välvönnän viranomaisille Suomen alkutuotannon välvönnä esittelevän päivän järjestämiseen.

6 VALVONNAN RESURSSIT

Evira vastaa rehuvalvonnan toimeenpanoon liittyvistä viranomaistehtävistä. Rehu- ja lannoitevalvontayksikössä (RELA) oli käytettävissä toimintavuonna rehuvalvontaan yhteensä n. 8 htv:tta. Evira käyttää apunaan valtuuttamia ja kouluttamia tarkastajia sekä Elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskusten (ELY-keskusten) tarkastajia. Valtuutettujen tarkastajien resursseja arvioidaan käytetyn n. 5 htv:tta näytteenottotehtäviin ja n. 1,2 htv:tta laitostarkastuksiin sisältäen luomu- ja kuljetuskaluston tarkastukset. ELY-keskusten tarkastajien resursseja käytettiin n. 2,3 htv rehujen markkina-, tila- ja vähittäiskaupan valvontatarkastuksissa. Markkinavalvontaa tehtiin viidessä teema-ELYssä, mikä toteutui hyvin. Laitostarkastuksiin käytettävissä olleet resurssit eivät ole olleet riittävät.

Tarkastajien rehuista ottamat viranomaisnäytteet analysoidaan joko Evirassa tai Eviran hyväksymissä / nimeämässä laboratorioissa. Eviran hyväksymiä laboratorioita salmonellan määrittämiseen rehuista on seitsemän, joissa tutkitaan tuontirehuista salmonellaa. Eviran nimeämiä laboratorioita dioksiinien määrittämiseen rehuista on kaksi. Muut mikrobiologiset ja kemialliset tutkimukset tehdään Eviran laboratorioissa. Eviran hyväksymiä rehualan toimijoiden omavalvontalaboratorioita on viisi.

ELMO-tietojärjestelmän kehittäminen, toimivuuden parantaminen ja kahden sähköisen asiointihankkeen aloittaminen vei edelleen rehujaoston resursseja. Kahdesta sähköisestä hankkeesta, rehu- ja lannoitealan toimijoiden sähköiset vuosi-ilmoitukset sekä rehu- ja lannoitealan toimijarekisterin sähköinen asiakkuus, laadittiin esiselvitykset. Molemmat hyväksyttiin toteutettaviksi Eviran hankkeiksi. Vuosi-ilmoitukset ovat omana hankkeenaan ja toimijarekisteri osa SähköSiemen hanketta.

Rehuhygienia-asetuksen mukaisista laitostarkastuksista toteutui 83 %. Suunnitelman mukaisia näytteenottotavoitteita on vähennetty vuosi vuodelta, koska näytteiden analysoinnissa on otettu käyttöön multimenetelmiä ja näytteiden avulla tapahtuva valvonta on tehostunut. Näytteenottotavoitteet toteutuivat pääosin kaikissa valvontalinjoissa. Kolmansista maista ja sisämarkkinoilta tuotujen valkuaisrehujen salmonellakäsittelyjä sekä niihin liittyvää näytteenottoa oli huomattavasti enemmän edelliseen vuoteen verrattuna.

Rehujen vienti oli vilkasta ja siihen liittyviä todistuspyyntöjä tuli runsaasti. Vientimaiden kasvaneet vaatimukset ja uusien vientimaiden erityistarpeet todistusten sisältöön liittyen lisäsivät tarvetta uusien vientitodistusmalleja ja laatia ohjeistusta toimijoille. Lisäksi todistusten sisällön tarkastaminen tehti runsaasti lisätyötä toimijoiden omavalvontatulojen tarkastamisen muodossa.

7 MUUTOKSET SEURAAVAN VUODEN VALVONTAAN

Rehualan alkutuotannon toimijoiden valvonnassa kiinnitetään huomiota rehukirjanpitoon, johon liittyvää tiedotusta jatketaan viljelijöiden tietämyksen lisäämiseksi ja väärinymmärrysten oikaisemiseksi. Rehualan alkutuotannon toimijoiden valvonnan määrä vähenee sitä mukaa kun maatilojen määrä vähenee.

Rehualan toimijoihin kohdistuva valvonta laitostarkastuksen osalta toteutetaan ELMO-tietojärjestelmässä luodun riskiperusteisen suunnitelman avulla. Jos rehua valmistetaan vain omaan käyttöön, toiminta on pelkkää pakkaamista tai toiminta on erittäin pienimuotoista, jätetään tällaiset kohteet edelleen tarkastusten ulkopuolelle. Laitostarkastuksia suunnitellaan tehtävän suunnilleen yhtä paljon kuin edellisinä vuosina. Irtorehun kuljetuskaluston tarkastusmäärän toteutuma pyritään nostamaan suunnitellulle tasolle.

Rehualan toimijoiden kotimaisesta valmistuksesta otettavien viranomaisnäytteiden määrä pysyy pääosin ennallaan. Näytteenottoa kohdennetaan siten, että rehunäytteistä on mahdollista tutkia mahdollisimman laajasti erityisesti kemiallisia haitallisia ja kiellettyjä aineita. Kemiallisten multimenetelmien käyttöön lisää edelleen yksittäisestä rehunäytteestä tehtävien analyysien määrää ja yksittäisen näytteen analyysin määrittelyn painoarvoa kasvaa.

Markkinavalvonnassa otettuja näytteitä hyödynnetään aiempaa laajemmin (mm. laajempi analyysivalikoima, kattavampi merkintöjen valvonta ja rehualan toimijoiden valvonta). Valvontaa kehitetään enemmän asiakirjavalvonnan suuntaan (mukaan lukien etäviestimien tiedot) kuluttajanäkökulma paremmin huomioiden. Lisääntynyt netti-kauppa ja sen valvonta aiheuttaa edelleen haastetta rehujen markkinavalvonnassa.

Luomurehujen valvontajärjestelmässä tarkastajien toimeksiantoihin lisättiin päivämäärätavoite jokaiselle tarkastukselle. Näin ne kohteet, joilla todettiin puutteita edeltävänä vuonna, tarkastetaan seuraavan vuonna ensin. Kokeilu alkoi hyvin ja sitä on tarkoitus jatkaa.

Sähköisen asioinnin kehittämiseen panostetaan erityisesti lähivuosina. Tarkoituksena on saada rehualan toimijoiden laatimat vuosi-ilmoitukset sähköisen asioinnin piiriin ensimmäisenä. Toisena hankkeena toteutetaan rehualan toimijoiden rekisteröinti ja samassa yhteydessä on tarkoituksena saada myös toimijoille mahdollisuus käydä itse katsomassa omat tuotevalvonnan näytteenottotuloksensa tai laitostarkastusraporttinsa päätöksineen sähköisestä portaalista. Nämä hankkeet varmistavat rehuvalvonnan resurssien kohdistamisen jatkossa paremmin valvonnan kehittämiseen ja suunnitteluun.